

Казан шәһәре Яңа Савин районының
“Катнаш тордагы 203нче балалар бакчасы”
муниципаль автономияле мәктәпкәчә
белем учреждениесе

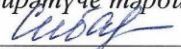
РАСЛЫЙМ:

Модир

Г.К. Шагимуллина
Приказ № 4-17
Раслау көне 31.08.2022
ПУ

**Балалар бакчасында татар теле тәрбиячесенен
мәктәпкәчә яшътәге төркемнәрдә
рус һәм башка милләт балаларын татарча сөйләшәргә
һәм татар балаларын ана телендә сөйләшәргә өйрәтүнең эш программасы
2022-2023 нче уку елы**

Татар һәм ана телендә өйрәтүче тәрбияче:

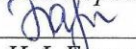

Л.К. Сивагатуллина

КАБУЛ ИТЕЛГӘН:

Педагоглар советының протоколы
№ 1 көне 31.08.2022

КИЛЕШЕНГӘН:

Өлкә тәрбияче:

И.Ф. Баланаева

Казан, 2022

№	Бүлекнең атамасы	Бите
1.	Максатчан бүлек	
1.1	Аңлатма язуы	4
1.1.1	Программаның максаты һәм бурычлары	5
1.1.2	Принциплар	6
1.1.3	Программаны тормышка ашыруда мөһим билгеләр	7
1.2	Көтелгән нәтижэләр	8
1.3	Программа буенча белем бирү дәрәжәсен билгеләү	9
2.	Эчтәлекле бүлек	
2.1	Балага үсеш юнәлешләре буенча белем бирү (биш белем өлкәсендә)	12
2.2	Программаны тормышка ашыруда төрле технологияләр, формалар, алымнар, методлар һәм чаралар	15
2.3	Бәйрәмнәр һәм күңел ачу чаралары	19
2.4	Балалар белән үзара тәэсир итешү	21
2.5	Балалар бакчасында тәрбияләнүче балаларның гаиләләре белән үзара бәйләнешле йогынты, тәэсир итешү, ярдәм итү	24
3.	Оештыру бүлеге	
3.1.	Баланың үсешен тәмин итү өчен психологик-педагогик шартлар тудыру	27
3.2.	Татар теле кабинетында предметлы-үстерелешле мохит тудыру үзенчәлекләре	27
3.3	Белем бирү эшчәнлеген планлаштыру	37
3.4	Норматив һәм норматив методик документлар	59
3.5	Тәрбияченең эш көне бүленеше. Циклограмма	60
3.6	Кулланылган әдәбият	65

Кереш сүз

“Россия Федерациясендә белем бирү турында” федераль закон - 29.12.2012 N 273-ФЗ (07.05.2013 үзгәртүләр кертелеп, 19.05.2013 гамәлгә кергән). “Татарстан Республикасы халыклары телләре турында” Татарстан Республикасы Законнда һәм Татарстан Республикасында башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү буенча Татарстан Республикасы дәүләт программасында мәктәпкәчә милли белем бирү өчен кирәкле шартлар булдыру каралган. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары белән кабул ителгән 2010–2015 елларда мәгарифне үстерү стратегиясендә (30.12.2010, №1174) мәктәпкәчә тәрбия һәм белем бирү учреждениеләре өчен рус телле балаларны татарчага өйрәтү программасы, укыту-методик комплектлары (УМК) төзелде.

Мәктәпкәчә яшьтәге балалар эмоциональ, хәрәкәтчән, тиз арыйлар. Бала материалны үзе өчен кызык булса гына, үзенең шәхси ихтыяжларына туры килсә генә кабул итә һәм фикерли башлый. Телне өйрәтү процессында әкияти, фантастик сюжетлар, кызыклы геройлар белән очрашу, үз элементларын куллану – тел материалын өйрәнүнең мотивлашкан булуын тәмин итә. Материалны кат-кат кабатлап, ятлап өйрәнүгә караганда, аралашу ситуацияләрендә сөйләм бурычына тәңгәл килгән лексик–грамматик материалны балаларның мөстәкыйль комбинацияләп сөйләшүе – тел өйрәнү өчен күп мәртәбә нәтижеләрек алым. Димәк, эчтәлектә аралашу ситуацияләре һәм ситуатив күнегүләр системасы булу мәжбүр. Телне аралашу ситуацияләренә бәйләп өйрәнгәндә балалар тел өйрәнүнең практик әһәмиятен шундук тоялар, эмоциональ күтәренкелек туа һәм тел өйрәнү процессының мотивлашкан булуын тәмин ителә. Икенче телне өйрәнү вакытында бала, ихтыярсız рәвештә, лингвистик материалны ана теле күренешләре белән чагыштыра. Бу – телне үзләштерү процессын жинеләйтә. Димәк, һәр шөгыльгә программа материалын сайлаганда, балаларның ана теле буенча белемнәр системасын исәпкә алу зарур. Шөгыльләрдә ситуатив күнегүләрнең рус һәм татар телендә бирелүе балаларның белем сыйфатын күтәрүгә зур этәргеч булып тора. Комплектларның төп максаты - балаларны аралашуга өйрәтү. Баланың сөйләм

эшчәнлегә төрләрә буенча түбәндәге белемнәргә ия булуы күздә тотыла: өйрәнелгән эчтәлек нигезендә әңгәмәдәшкә белән контакт урнаштыра, сорау куя, җавап бирә, кире кага, раслый белү; программада күрсәтелгән темалар буенча тәрбиячәнең сорауларына җавап һәм сораулар куя белү; бирелгән үрнәк диалоглар буенча охшаш диалоглар төзү, әңгәмәдә катнаша алу; терек схемалар кулланып, ситуация буенча әңгәмә кора белү.

1. Максатчан бүлек

1.1 Аңлатма язуы

Балалар бакчасында татар теленә өйрәтү программасы (алга таба Программа) “Мәктәпкәчә төп гомуми белем бирү программасы структурасына Федераль дәүләт стандартлары”на (РФ Мәгариф һәм фән министрлыгының 23.11.2009 елда 655 нче карары нигезендә расланган) нигезләнеп төзелде. Программа 4 яшьтән 7 яшькә кадәр булган рус телле балаларның татарча аралашырга өйрәтү эшчәнлекләренә эчтәлеген чагылдыра. Программа талап иткән барлык метод алымнар балаларны татар телен аралашу чарасы буларак кулланырга әзерләүгә юнәлдерелә.

“Татарстан Республикасы халыклары телләре турында” Татарстан Республикасы Законнда һәм Татарстан Республикасында башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү буенча Татарстан Республикасы дәүләт программасында мәктәпкәчә милли белем бирү өчен кирәкле шартлар булдыру каралган. 2010-2015 елларга мәгариф системасын үстерү стратегиясендә балалар бакчаларында балаларга татар телен өйрәтү, сөйләм үстерү юнәлешен тормышка ашыру максаты куелган. Мәктәпкәчә учреждениеләр, мәгариф системасының беренче баскычы буларак, нәниләргә татар теленә өйрәтүдә башлангыч роль уйный.

“Татарча сөйләшәбез” дип аталган методик комплект балалар бакчасында эшләүче тәрбиячеләргә кулланма буларак тәкъдим ителә. Комплектка, балаларның яшь үзенчәлекләренә карап, методик кулланма, күрсәтмә һәм таратма эсбаплар, аудио һәм видео материаллар, балалар өчен эш дәфтәрләре туплап бирелгән. Методик комплектлар өч яшь төркеме (уртанчылар, зурлар, мәктәпкә әзерлек төркемнәре) өчен әзерлэнгән, һәм аларның барысы да “Татарча сөйләшәбез” дип исемләнә. Бүгенге социалингвистик ситуациядә һәм гомуми белем бирүнең федераль дәүләт стандартлары тормышка ашу кысаларында рус телле балаларны татарча сөйләшергә өйрәтү буенча яңа уку-методик кулланмалар эшләү зарурлыгы килеп басты. Билгеле булганча, телгә өйрәтүнең максаты жәмгыять тарафыннан куелган социаль заказ белән билгеләнә. Татарстан Республикасының белем бирү системасына куйган төп бурычы – ижади фикерләүче, инициативалы, ижтимагый тормышта актив катнашучы, белемле, ике дәүләт һәм чит телләрдә дә иркен сөйләшеп аралашучы шәхес тәрбияләү. Рус телле балаларга татар теле өйрәтү максаты киңкырлы һәм ул берничә аспекттан тора: танып белү, үстерү, тәрбия, белем бирү.

Балаларның татар теле буенча лексик, грамматик күнекмәләре филологик белемнәр суммасы дәрәжәсендә генә калмыйча, ә сөйләм эшчәнлегенә барлык төрләрәндә дә аралашуда кулланырлык дәрәжәгә житүе зарур. Ягъни, балалар, нинди дә булса сүзне, я грамматик категорияне тану, аеру, аңлау, тәржемә итү дәрәжәсендә генә түгел, аларны аралашу

максатында мөстәкыйль кулланырлык дәрәжәдә өйрәнергә тиешләр. Шул вакытта гына татар телен дәүләт теле буларак өйрәнү бурычы үтәлә.

Рус телле балаларны татар теленә өйрәтү буенча эш программасы өч бүлектән тора: максатчан бүлек, эчтәлекле бүлек, оештыру бүлегә. Программа мәктәпкәчә яшьтәге баланың үсеш закончалыкларына, шәхси һәм эшлекле якын килү турындагы фундаменталь тикшеренүләргә, тел өйрәтү процессында методик стандарт итеп кабул ителгән коммуникатив технология принципларына

(Л.С.Выготский, П.Я.Гальперин, В.В.Давыдов, Лисина, В.Н.Мещерякова) чагылыш тапкан фәнни тикшеренүләргә, гамәли эшкәртмәләр һәм методик киңәшләргә, мәктәпкәчә мәгариф системасы эшчәнлеген ачыклаучы норматив хокукий актлар, нигезләмәләренә көйләнгән. Мәктәпкәчә яшьтәге балаларга татар телен өйрәтү аларның билгеле бер күләмдә сүз байлыгын булдырудан, аралашудан башлана. Өйрәнелә торган материаллар – күрсәтмә әсбаплар, техник чаралар, мультфильмнар, тәржемә яки төрле хәрәкәтләр ярдәмендә аңлатыла. Пиктограммалар, терәк схемалар куллану уңышлы нәтижеләр бирә. Балалар тормышында уен зур урын тотар. Шуна күрә программада балаларның татар теле дәресләрендә алган белем һәм күнекмәләрен ныгыту өчен күп төрле уеннар (сүзле, дидактик, сюжетлы, рольле, хәрәкәтле) тәкъдим ителә. Балаларның татар телендә сөйләшү күнекмәләре башка дәресләрдә дә, режим процессларында, экскурсияләр вакытында, бәйрәм иртәләрендә, спектакльләр караганда, музыка тынлаганда, төрле уеннар уйнаганда ныгыта барыла. Мәктәпкәчә яштәге балаларны татарчага өйрәтү уртанчылар төркемендә “Минем өем”, зурлар төркемендә “Уйный-уйный үсәбез”, мәктәпкә хәзерлек төркемендә “Без инде хәзер зурлар, мәктәпкә илтә юллар” проектына нигезләнеп алып барыла.

1.1.1 Программаның максаты һәм бурычлары:

“Минем өем” проекты (4-5 яшь) өчен:

Максат: Татар теленә кызыксыну уяту, аралашу теләге тудыру.

Бурычлар:

1. Сүз байлыгы булдыру, сөйләмдә активлаштыру.
2. Гади диалогта катнаша белү, хәтер, зинһен үстерү.
3. Бер – береңне тыңлау, ишетү сыйфатлары тәрбияләү.

“Уйный – уйный үсәбез” проекты (5-6 яшь) өчен:

Максат: Үзара һәм зурлар белән көндәлек тормышта татарча аралашуга чыгу.

Бурычлар:

1. Сүз байлыгын арттыру, сөйләм күнекмәләре формалаштыру.
2. Гади сорауларны аңлап җавап бирү, мөрәҗҗәгать итә белү, көндәлек яшәештә аралашу.
3. Әдәпле итеп кара-каршы сөйләшә белү күнекмәләрен тәрбияләү.

“Без инде хәзер зурлар, мәктәпкә илтә юллар” проекты (6-7 яшь):

Максат: Балаларның көнкүрешкә, табигатькә, җәмгыятькә кагылышлы сүзләр исәбенә сөйләмнәрен баету, сүз һәм сүзтезмәләрен төрле ситуацияләрдә кулланышка кертү.

Бурычлар:

1. Сөйләмне аралашу чарасы буларак камилләштерү, файдалана белү күнекмәләренә өйрәтү.
2. Мөстәкыйль фикер йөртергә, җавап бирергә күнектерү, балада үзенң сөйләмә белән кызыксыну һәм сизгерлек уяту.
3. Сөйләм әдәбе (сорау, гозер, мөрәҗҗәгать итү, рәхмәт белдерү, исәнләшү, сабуллашу) кагыйдәләрен камилләштерү.

Моннан тыш, балаларны татар балалар әдәбияты һәм халык авыз иҗаты, татар халкының тарихы, гореф-гадәтләре белән таныштыру, мәдәнияты турында төшенчә бирү бурычы да куела.

1.1.2 Программаны формалаштыруда принциплар:

Коммуникативлылык принцибы – балаларны татар телен аралашу чарасы буларак кулланырга өйрәтүгә корылган. Телне фән буларак түгел, ә аралашу чарасы буларак өйрәтү.

Интеграция һәм дифференциация принцибы – һәр сөйләм төренең үз үзенчәлеген исәпкә алу, тәрбияче сөйләмен техник чаралар ярдәмендә (аудио-, видеоязмада) тыңлау (аудирование), тел үзенчәлекләрен төрле күнегүләрдә бирү, балаларның диалогик сөйләмен үстерү;

Күрсәтмәлелек принцибы – тел өйрәтүне көндәлек тормыштагы һәр төрле эшчәнлеккә бәйле рәвештә, аларның тирә-юньне танып белүенең төп чарасы булып торган уен аша үткөрү;

Тел өйрәтү, тәрбия һәм үстерү бурычларының бер-берсе белән тыгыз бәйләнештә тормышка ашыру принцибы;

Барлык белем бирү өлкәләрен берләштерү (интегральләштерү) принцибы: социаль-коммуникатив, танып-белү, сөйләм үстерү, ижади сәнгать, физик үсеш.

Дәвамчанлык принцибы – балалар бакчасы һәм башлангыч мәктәптә эзлеклелекне күздә тоту;

Белем бирүне комплекслы-тематик принципка корып оештыру;

Белем бирү эшчәнлегенең мотивлашкан булу принцибы - бала материалны үзе өчен кызык булганда, үзенең шәхси ихтияжларына туры килгәндә генә кабул итә һәм фикерли башлый. Телне өйрәтү процессында әкияти сюжетлар карау, кызыклы таныш геройлар (Акбай, Мияу) белән очрашу, уен элементларын куллану – тел материалын өйрәнүнең мотивлашкан булуын тәмин итә. Телне аралашу, уен ситуацияләренә бәйләп өйрәнгәндә, балалар тел өйрәнүнең практик әһәмиятен тоялар, эмоциональ күтәренкелек туа һәм алар тел материалын бик теләп үзләштерәләр.

Белем бирү эшчәнлегенең дидактик принцибы -гадидән катлаулыга таба бару.

Индивидуальләштерү принцибы - тел өйрәткәндә социаль шәхес сыйфатларын үстерүне күздә тоту. Балаларның яшъ үзәнчәлекләрен исәпкә алу.

Эшчәнлек уртанчылар төркемендә атнага ике мәртәбә 20 минут режим вакытында үткәрелә, зурлар төркемендә атнага ике мәртәбә 25 минут 1 төп белем бирү эшчәнлегенә һәм 1 се режим вакытында үткәрелә, мәктәпкә эзерлек төркемендә атнага өч мәртәбә 30 минут 2 төп белем бирү эшчәнлегенә һәм 1 се режим вакытында үткәрелә. Режим моментларында укыту процессы уен рәвешендә бара, диалоглар төзү, яңа сүзләр белән танышу. Ул кабатлау, үткәннәргә ныгыту, төрле уеннар, яисә мультфильм карау рәвешендә узарга мөмкин. Темалар бер-берсенә бәйләнешле итеп, балаларның яшъ үзәнчәлекләрен исәп алып сайланган. Белем бирү эшчәнлекләренең темасы катлауландырылып, кабатлана бара, алар баланың сөйләм телен камилләштерү максатын күздә тотып төзелгән. Һәр теманы йомгаклау өчен, гомумиләштерү эшчәнлегенә буларак, анимацион күренешләр дә эшләнгән. Телгә өйрәтүнең төп формасы һәм чарасы булып белем бирү эшчәнлегенә алына. Ул системалы рәвештә план буенча үткәрелә, Планга индивидуаль эш тә кертелә. Өйрәнелгән сүзләр, сүзтезмәләр, диалоглар эшчәнлектән тыш уен вакытларында активлаштырыла һәм ныгытыла, көндәлек аралашуда кулланыла. Яңа сүзләрне, сүзтезмәләрне, ситуацияләрне балалар аңламаган очракта, тәрбияче рус телендә сөйли. Пиктограммалар мәктәпкә эзерлек төркемендә, яңа сүзләр (фигыльләр) белән беренче тапкыр таныштырганда гына кулланыла. Балаларга темадан тыш артык сүзләр, уеннар, җырлар, шигырьләр төп программаны үзләштергән очракта бирелә. Бала татар телендә сүзгә дөрес әйтмәгән очракта, тәрбияче баланы тыңлап сүзгә дөрес үрнәгән бирә. Балалардан авазларның дөрес әйтелешен катгый таләп итмәскә кирәк. Тәрбияче сөйләшкәндә акцент, җирле диалект, аваз кимчелекләре булмаса тиеш. Тәрбияче сүзгә белән эшләгәндә татар һәм рус телләргә өчен уртак сүзләргә таяна ала. Тәрбияче үзенең эшенә ижади якын килергә, төрле алымнар, чаралар эзләп, аларны

кулланырга тиеш. Укыту-методик комплекты кысаларында, лексик минимумны үзләштергән очракта, эшчәнлектә планлаштырылган уеннарның эчтәлеген үзгәртү, яңа алымнар кертү, басту хуплана. Төркемнәрдә балаларның һәм тәрбиячеләрнең татар телендә аралашулары һәрдаим булырга тиеш. Эшчәнлектә өйрәнелгән тел материалы, режим моментларында, уен эшчәнлеген аша (ситуатив күнегүләр, сюжетлы-рольле уеннар, үстерелешле диалоглар, сәхнәләштерү һ. б.) ныгытыла. Рус телле балаларны татарча сөйләштергә өйрәткәндә балалар бакчасы коллективы һәм эти-әниләрнең бердәм позициядә булуы уңай нәтижә бирә.

1.1.3 Программаны тормышка ашыруда мөһим билгеләр:

Сведения о национальном составе детей в ДООУ № 203 на 1 сентября 2022 года (второе здание)

№ гр.	Всего	Тат.	Рус.	Смеш./ другие	Азерб./ Чечен/башк	Узбек/ кирг	удмурт/тадж/ кореец	Украин/ чуваш	Родной язык\татарский язык
1 гр. тат.	15	5	7	3/0					6\9
2 гр. русс.	16	6	9	1/0	-	-	-	-	0\16
3 гр. русс.	15	5	6	4/0	-	-	-	-	0\15
4гр.тат.	20	5	10	2/3	0/0/1	1/0-	0/1/0	0\0	6\0
5 гр. русс.	23	7	11	3/2	1/0/0	-	-	0/1	0\23
6 гр. русс.	19	4	10	4/1	-	0/1	-	-	5\14
7 гр. тат.	21	7	7	6/1	1/0/0	-	-	-	10\0
8 гр. русс.	20	7	6	6/1	-	-	0/0/1	-	9\10
9 гр. русс.	19	4	11	3/1	-	-	-	0\1	4\15
10гр.русс.	16	4	7	5/0	-	-	-	-	6\0
11гр.тат.	15	2	6	6/1	1/0/0	-	-	-	3\0
12гр.русс.	24	3	5	11/5	0/1/0	-	1/1/0	1/1	24\0
Всего	223	59	95	54/15	2/1/1	1/1	1/2/1	1/3	

Всего детей: 223

Количество детей татарской национальности – 59

Количество татарских групп- 3 (№ 4, №7, №11 группы) (режимный момент)

Количество татарских групп- 1 (№ 1 группа) (татарский и родной язык)

Количество детей в татарской группе – 71

Обучаются татарскому языку – № гр.1, 2,3,5,6, 8, 9 ,12(средние, старшие, подготовительные) Средние группы №5, №12 татарский язык в режимных моментах- 47 детей

I младшие группы –№ гр. 10, 11 (режимный момент)

II младшие группы – № гр. 4, 7(режимный момент)

1.2 Көтелгән нәтижеләр

Уртанчылар төркеме балалары барлыгы 62 сүз үзләштерә. Актив сүзләр: эти, эни, кыз, малай, мин, исәнмесез, сау булыгыз, исәнме, эт, песи, әйе, юк, сау бул, әби, бабай, әйбәт, ипи, алма, сөт, чәй, рәхмәт, мә, тәмле, кил монда, утыр, бир, аша, эч, туп, зур, кечкенә, матур, курчак, куян, аю, хәлләр ничек, уйна, пычрак, чиста, ю, бер, ике, өч, дүрт, биш (49 сүз). Пассив сүзләр: утырыгыз, бу кем?, кем юк?, син кем?, кем анда?, басыгыз, ал, ничә? нинди? (13 сүз). Уртанчылар төркемендә балалар үзлектән сорау куймыйлар, сорауларны тәрбияче бирә, бары Хәлләр ничек? Дигән сорауны гына бирәләр, ел ахырында алар бер-берсен сыйлый белергә тиешләр. Зурлар төркеме балалары барлыгы 45 сүз үзләштерә, уртанчылар төркемендә өйрәнгән сүзләр ныгытыла. Актив сүзләр: кишер, нинди, баллы, ничә, суган, бәрәңге, алты, жиде, сигез, тугыз, ун, кыяр, кәбестә, кызыл, сары, яшел, кирәк, юа, нәрсә кирәк, аш, ботка, кашык, тәлинкә, чынаяк, зәңгәр, күлмәк, чалбар, ки, сал, йокла, бит, кул, өстәл, урындык, карават, яратам, бар (38 сүз). Пассив сүзләр: бу нәрсә?, хәерле көн, нәрсә бар? күп (7 сүз). Барлыгы: 107 сүз. 2 нче уку елы ахырына балалар түбәндәге белемнәрен үзләштерергә тиешләр: Бу кем? Бу нәрсә? Нинди? Ничә? сорауларына өстәп, Кем анда? Кем юк? Син кем? Нәрсә кирәк? Нәрсә бар? сорауларына аңлап җавап бирергә; раслаучы сүзләрен: әйе, бар, инкар итүче: юк аңлап куллана белергә; тәрбияче кушкан биремнәрен аңлап үтәргә (мә, бир, ал, утыр, сана, аша, эч, сал, ки, йокла, жырла); матур итеп исәнләшә, саубуллаша, рәхмәт әйтә белергә; балалар үзләре сорау куярга, гади диалогларда үзләрен ышанычлы сизеп сөйләшә белергә; төп хәрәкәтләрен белдерүче фигыльләрен аңлый һәм куллана белергә тиешләр (сикерә, уйный, жырлый, юа, ашый, эчә, ярата, кия, сала, утыра); әйберләренң билгесен белдерә торган сүзләрен белергә: төсләр: кызыл, сары, яшел, зәңгәр; тәм: тәмле, баллы; зурлык: зур, кечкенә, күп, аз; билге: матур, чиста, пычрак, әйбәт; унга кадәр саны белергә; предметның урынын күрсәтергә: караватта, өстәлдә, урындыкта; грамматик конструкцияләр, гади жөмләр төзергә; дүртьюллыкларны, жырларның сүзләрен яттан өйрәнергә, сөхнәләштерүдә

катнашырга. Мәктәпкә хәзерлек төркеме балалары ел дәвамында 60 сүз үзләштерә. Шунның өстенә алар уртанчылар, зурлар төркемендә өйрәнгән сүзләргә таянып аралашалар (62+45 сүз). Мәктәпкә киткәндә балалар барлыгы 167 сүз үзләштерергә тиеш. Актив сүзләр: син кем, хәерле көн, тычкан, бу кем? бу нәрсә? нишли?, йоклый, утыра, ашый, эчә, нишлисең?, ашыйм, эчәм, уйный, уйныйм, утырам, барам, кая барасың?, син нишлисең?, сикер, сикерәм, сикерә, йөгәрә, төлке, йөгер, йөгәрәм, чәк-чәк, өчпочмак, яшь, бүре, керпе, тавык, этәч, үрдәк, чана, шуа, шуам, бие, бии, биим, ак, кара, жырла, жырлыйм, зур рәхмәт, китап укый, рәсем ясым, укыйм, дәфтәр, нәрсә яратасың? (пассив сүз). Мәктәпкә хәзерлек төркеме балалары Хәлләр ничек? Нинди? Ничә? Нәрсә кирәк? Син кем? Бу кем? Бу нәрсә? Нишли? Син нишлисең? Кая барасың? сорауларын бер-берсенә һәм зурларга бирә белергә һәм аларга җавап бирергә; “Кибет”, “Командир”, “Дусларны сыйлыйбыз”, “Телефоннан сөйләшәбез” кебек уеннарны мөстәкыйль рәвештә оештырырга һәм уйнарга, аралашырга тиеш.

1.3 Программа буенча белем бирү дәрәжәсен билгеләү

Сөйләм үсеше мониторингы уку елы башында һәм уку елы ахырында күзәтүләр рәвешендә үткәрелә. Балаларның татар телендә аңлау һәм сөйләшә (аралаша) белү күнекмәләрен уку елы башында (октябрь ае) һәм уку елы ахырында (апрель аенда) тикшерелә. Уртанчылар төркеме балалары белән тикшерү уку елы ахырында үткәрелә. Уку елы уртасында тематик тикшерү (декабрь, январь) үткәргә мөмкин. Тикшерүне һәр бала белән аерым, 1–2 бала катнашында, ә йомгаклау эшчәнлегә булганда барлык балалар белән бергә дә үткәргә була. Тикшерү вакыты 10-15 минутан артмаска тиеш. Биремнәр балаларның яшь үзенчәлекләрен исәпкә алып үткәрелә, уен-бирем рус телендә аңлатыла. Биремнәр мавыктыргыч һәм кызыклы булырга тиеш. Сораулар ачык, төгәл итеп, интонация белән бирелә. Тикшерүче балаларның җавабын тыңлаганда елмаеп, кирәк булса җавапны дөресләп, бала әйтә алмаганда булышырга тиеш. Тикшерү барышында яңа материал бирелми. Тикшерүне эш дәфтәрләре, таратма, күрсәтмә рәсемнәр, интерактив тактада, проекцион техника экранында уеннар кулланып үткәргә дә була. Биремнәр, уеннар өчен кирәк булган күрсәтмәлелек алдан әзерләнеп куелган булырга тиеш. Тикшерүче һәр биремгә аерым балл куеп бара. Тикшерү ахырында баллар саны кушыла һәм 5 кө бүленә. Шулай итеп, гомуми нәтижә ясала.

Уртанчылар төркеме балаларының «Минем өем» проекты буынча татар телен үзләштерү дәрәжәләрен билгеләү:

Сүз байлыгы		Бәйләнешле сөйләм		
«Минем өем» проекты буенча өйрәнгән лексиканы сөйләмдә куллану.	Ягымлы сүзләр куллану	Боерыкны аңлау, куллана белү (кил,	Тирә-юньдәге предметларның сыйфатын, күләм-мен	Аралаша белү (ягым-лы сүзләр әйтү, чакыру сыйлау, со-рап

(Өйрэнгән темалар буенча 4-5 рәсем күрсәтелә, татарча исемнәрен әйтергә кушыла)	(исәнме, сау бул, рәхмәт).	утыр,сикер, аша,эч)	белдерә торган сүзләргә аң-лап сөйләмдә куллану.	алу,тәкъдим итү, инкарь,итү, раслау).

Зурлар төркеме балаларының « Уйный – уйный үсәбез» проекты буенча татар телен үзләштерү дәрәжәләрен билгеләү:

Сүз байлыгы		Бәйләнешле сөйләм		
«Уйный-уйный үсә-без» проекты буен-ча өйрэнгән лексиканы сөйләмдә куллану.(Өй-рэнгән темалар буенча 4-5 рәсем күрсәтелә, татарча исемнәрен әйтергә кушыла.)	Ягымлы сүзләр куллану (исәнме, сау бул рәхмәт, исәнмесез, сау булыгыз.)	Боерыкны аңлау (кил, утыр, сикер ю, аша, эч, ки, сал)	Уен ситуациялардә. Үзлектән сорау бирә белү (Нәрсә кирәк? Нинди? Ничә?)	Аралаша белү (ягым-лы сүзләр әйтү, чакыру, сый-лау, сорап алу, тәкъдим итү инкарь итү раслау.)

Мәктәпкә хәзерлек төркеме балаларының “Без инде хәзер зурлар – мәктәпкә илтә юллар” проекты буенча татар телен үзләштерү дәрәжәләрен билгеләү:

Сүз байлыгы		Бәйләнешле сөйләм		
Өйрэнгән лексиканы сөйләмдә куллану (өйрэнгән темалар буенча 5-6 рәсем яисә предмет күрсәтелә, бала татарча исемнәрен әйтә белергә тиеш)	Ягымлы сүзләр куллану (исәнме, саубул, рәхмәт, исәнммесез, сау булыгыз, зур рәхмәт, хәерле көн,	Боерыкны бирә белү (кил, утыр, сикер, ю, аша, уйна, ки, сал, эч, бие, җырла, йөгәр, йокла)	Уен ситуацияләрендә үзлектән сорау бирә белү (Нәрсә кирәк?, Нинди?, Ничә? Син кем? Бу кем? Бу нәрсә? Нишли? Кая барасың?)	Аралаша белү (ягымлы сүзләр әйтү, чакыру, сыйлау, сорап алу, тәкдим итү, инкарь итү, раслау)

	хәлләр ничек? эйбәт)			

Нәтиҗәләрне билгеләү

Югары дәрәжә 2,7 дән 3 ка кадәр	Бала сөйләмдә актив, сорауларга җавап бирә, яхшы аралаша.
Уртача дәрәжә 2 дән 2,6 га кадәр	Сүз байлыгы бар, аралашуда бик актив түгел.
Уртачадан түбән дәрәжә 1 дән 2 га кадәр	Аңлый, русча җавап бирә.

2. Эчтәлекле бүлек

2.1 Балага үсеш юнәлешләре буенча белем бирү (биш белем өлкәсендә)

Социаль-коммуникатив үсеш. Балаларның социаль характердагы беренче күзаллауларын булдыру һәм балаларны социаль мөнәсәбәтләр системасына кертү; хезмәткә уңай мөнәсәбәт формалаштыру; үз тормышының куркынычсызлыгы нигезләрен һәм экологик аң (әйләнә – тирә дөнья куркынычсызлыгы) алшартларын формалаштыру максатларын тормышка ашыра. Балаларның Татарстан Республикасы, анда яшәүче халыклар, аларның хезмәт һәм профессиональләре, туган як табигате турында белемнәрен уен эшчәнлегенә вакытында тирәнәйтү. Балаларда патриотизм хисләре; үз туган шәһәре (авылы), республикасы, иленең гражданы итеп тану; шәһәр, республика, ил символикасына (флаг, герб, гимн) хөрмәт белән карауны һәм горурлану хисе тәрбияләү. Иҗтимагый чыгышы, расасы, теле, дине, җенесе һәм яшенә карамыйча, янәшәдә яшәүчеләргә (балаларга, өлкәннәргә) уңай мөнәсәбәт, түземлек (толерантлык); башка кешеләрен хисләре, фикерләре, теләкләренә, карашларына хөрмәт тәрбияләү, үзенең башкалар фикере белән риза булмавын дәлил итә яисә үз позициясен яклый белергә өйрәтү. Башка ил, этнос халыклары белән позитив аралашуның, хезмәттәшлек итүнең мәгънәсен аңлату. Якындагы социумда үз урынын, теге яки бу төркемдәгә кешеләргә нинди мөнәсәбәттә булуы (балалар бакчасындагы төркем яисә бию түгәрәгә әгъзасы, спорт мәктәбе укучысы, булчак гимназист һ. б.) турында күзаллаулар формалаштыру. Гаилә тарихына (карт бабай, бабай, карт әби, әби) карата кызыксыну тәрбияләү. Гаилә белән горурлану хисләре, гаилә әгъзаларының уңышларына сөенү, бүләкләрен игътибарсыз калдырмау күнекмәләре тәрбияләү. Идел буе халыкларының әдәби әсәрләре, нәфис һәм мультипликацион фильмнары, әйләнә-тирәдәгә тормыш турындагы күзаллауларын сюжетлы-роль һәм режиссёрлык уеннарында ижади куллануларына булышлык итү. Балаларның сәхнәләштерү һәм кую өчен Идел буе халыкларының әкиятләрен, шигырьләрен, җырларын, биюләрен мөстәкыйль сайлап алуларын хуплау; куелчак спектакльгә кирәкле атрибутлар һәм декорацияләр эзләргә, үзара вазифаларны билгеләргә һәм рольләр бүлешергә булышу.

Театральләшкән эшчәнлектә театрның төрле төрләрен (бибабо, бармак, курчак, рәсемнәр һ. б. театрлар) куллану. Сәхнә сәнгатенә карата кызыксыну үстерү. Коллективта сүзле уеннар уйнарга омтылышларын хуплау. Идел бue халыклары уеннарын уйнау тәҗрибәсен баeту.

Танып-белү үсеше.Балаларда танып белү ихтыяжларын һәм акылны үстерү; Татарстан Республиканың төп символикасы, географик урыны, анда яшәүче халыкларның традицияләре, гореф–гадәтләре, йолалары белән таныштыру; туган як табигате турындагы белемнәрен киңәйтү, туган якта ешрак очрый торган үсемлек һәм хайваннарга карата кызыксынуны үстерү максатларын тормышка ашыра.Туган як тарихы, мәдәнияты, сынлы сәнгать, туган якның табигате белән таныштыру исәбенә балаларның күзаллауларын киңәйтү. Туган як табигате, климаты, кешеләренәң тормышы белән таныштыруны дәвам итү. Үз шәһәренәң (авылының) истәлекле урыннары, халык һөнәрләре, милли кухня, Татарстан Республикасы халыкларының тел культурасы белән таныштыру. Картада туган шәһәрәң, республикасын, башкаланы, Татарстандагы эре шәһәрләренә (Әлмәт, Яр Чаллы, Түбән Кама, Бөгелмә, Яшел Үзән һ. б. ны) күрсәтә һәм атый белергә өйрәтү. Борынгы шәһәрләр (Биләр, Болгар), аларның тарихы,культурасы, көнкүреше белән таныштыру. Авыл һәм шәһәр кешеләренәң көнкүрешен чагыштырырга өйрәтү. Татар һәм рус халкының яши торган өе, йорт кирәк-яраклары, өс киёмнәре үзенчәлекләренә игътибар итү. Туган шәһәрәңдә бара торган позитив үзгәрешләренә (балалар бакчалары, спорт комплекслары, театрлар һ. б. төзелү) күрә белергә өйрәтү. Казанның эре промышленность һәм сәүдә үзәге булуы, татар халкының элек-электән игенчелек, терлекчелек, күн эшкәртү, сәүдә белән шөгыльләнүе турында балаларга сөйләү. Туган шәһәрәңәң, башка шәһәрләренәң символикасын өйрәнүне дәвам итү, үз халкының бер өлеше булуын аңлый белергә ярдәм итү. Милли һәм дөнья культураларының үткәнәң һәм бүгенгә сенә балаларны якынайту. Музыка һәм театр сәнгатенәң күренекле шәхесләре, аларның тормыш һәм иҗат юллары белән таныштыру (композиторлар: С. Садыкова, С. Сәйдәшев, Ф. Яруллин һ. б., җырчылар: Ф. Шаляпин, И. Шакиров, Р. Ибраһимов һ. б., театр режиссёрлары: М. Сәлимҗанов, К. Тинчурин һ. б., В. Качалов, Г. Камал исемдәге театр актёрлары һ. б.). Аларның тормышларына һәм эшчәнлекләренә кызыксыну уяту. Күренекле фән эшлеклеләренәң тормышы һәм эшчәнлекләре белән таныштыру (Н. И. Лобачевский, К. Ф. Фукс, И. М. Симонов, Н. Н. Зинин, А. М. Бутлеров, А. Е. Арбузов һ. б.). Балаларның танып белүгә карата кызыксынуларын канәгатьләндерү, Казан (Идел бue) федераль университеты укытучылары һәм аны тәмамлаучылар турында мәгълүмат бирү. Милләтебәз каһарманнарының Бөек Ватан сугышында күрсәткән батырлыклары турында сөйләү (М. Жәлил, Г. Гафиятуллин, М. П. Девятаев, П. М. Гаврилов, Н. Г. Столяров һ. б.). Әти-әниләрне балаларга әби һәм бабаларының сугышта алган бүләкләре турында сөйләргә жәлеп итү.

Ватанны саклаучыларга карата хөрмәт хисләре тәрбияләү (һәйкәлләр,obeliskларга чәчәкләр кую һ. б.). Табигатьне саклау буенча балаларның белемнәрен тирәнәйтү. Туган якның тере һәм тере булмаган табигатенә сакчыл караш тәрбияләү, табигатькә катнашуыңнан соң туган уңай һәм тискәре нәтижеләрне алдан күрә белергә өйрәтү, табигатьнең ресурсларына сакчыл мөнәсәбәт тәрбияләү, аны рациональ файдалану күнекмәләре формалаштыру. Үсемлек һәм жиләкләрне жыю кагыйдәләре белән таныштыру. Дәүләт тыюлыклары, анда яшәүче тереклек ияләре, Татарстан Республикасының Кызыл китабына кертелгән үсемлек (флора) һәм хайваннар (фауна) төрләре белән таныштыруны давам итү. Хайваннар һәм үсемлекләр дөньясында сирәк очрый торган төрләргә сакчыл караш кирәклеген балаларның аңнарына җиткерү. Татарстанның елга, күлләрендә яшәүче тереклек ияләре белән таныштыру. Кеше тормышында чишмә, елгаларның тоткан урыны, әһәмияте турында сөйләү. Республика сулыкларын чиста тотарга теләк уяту. Туган як табигатенә матурлыгына, андагы форма, ис, төс муллыгына игътибар итү. Табигатьтәге үзгәрешләргә күрә белергә өйрәтү.

Сөйләм үсеше.Әйләнә-тирәдәге кешеләрнең үзара мөгамәләсенә конструктив ысул һәм чараларын үзләштерү; балада китап укуда кызыксыну һәм ихтыяҗ формалаштыру максатларын тормышка ашыра. Балаларны матур әдәбият әсәрләре, халык әкиятләре, фольклоры белән таныштыру. Татар теленә карата тотрыклы кызыксыну үстерү. Мәгълүмати аралашу технологияләре, аудио- һәм видеоязмалар, уку-укыту методик комплектлары ярдәмендә предметны, аның билгесен, хәрәкәтен белдерүче сүзләргә актив кулланышка кертү, гади аралашу өчен кирәк булган сөйләм берәмлекләребайлыгы булдыру. Балаларның сүз байлыгын арттыру. Төзелешә ягыннан катлаулы булмаган хикәя һәм сорау җөмлеләр төзү күнекмәләрен ныгыту. Үзе турында, бер кеше гамәлләрен сурәтләгән ситуатив картиналар сериясе буенча, сюжетлы рәсемнәр, үз күзәтүләреннән чыгып, зур булмаган (3–5 җөмлеле) хикәяләр төзүгә өйрәтү. Балаларның төрле эшчәнлек вакытында татар халык фольклор әсәрләрен, еш кулланыла торган сүзләр һәм әйтемләрне файдалануга омтылышларын хуплау. Татар телендә сөйләүче әңгәмәдәшенең сөйләмен тыңлый белүне формалаштыру, нәрсә турында сөйләгән аңларга тырышу, телне аз белүенә карамастан, аның белән әңгәмәгә кереп, аралашырга омтылышын хуплау. Балаларны татар телен киләчәктә (башлангыч мәктәптә) тагын да аңлабрак, төшенеп өйрәнергә әзерләү.

Нәфис-нәфасәти үсеш.Балаларда әйләнә-тирәдәге матурлыкка кызыксыну уятуны һәм үзләрен күрсәтү ихтыяҗларын канәгатьләндерүне; балаларның музыкальлекләрен, музыканы, матур әдәбият, фольклор әсәрләрен хис-тойгы белән кабул итү сәләтләрен үстерү максатларын тормышка ашыра. Балаларны татар халкының сәнгате (музыка, бию, рәсем сәнгате, матур әдәбият әсәрләре), анда яшәүче атаклы кешеләр белән таныштырып, аларда әхлакый-патриотик хисләр тәрбияләү.

Милләтебезнең дини йолалары, халык авыз ижаты, сынлы сәнгате һәм архитектурасы, музыка сәнгате белән таныштыру балаларда Туган илне ярату хисе тәрбияләргә булыша. Милли орнамент элементлары белән таныштыруны дәвам итү. Балалар белән «яшәү агачы» образын карау. Балаларның игътибарын композициянең үзенчәлегенә (симметриясез), шул ук вакытта төрле төсләр файдаланылган чәчәк бәйләменә юнәлдерү. Төрле материаллар кулланырга, реаль һәм әкияти образларны (Идел буе халыклары әкиятләрендәге геройларны да кертеп) сурәтләүнең төрле ысулларын берләштерергә мөмкинлекләр бирү. Республика тормышында булган истәлекле вакыйгаларны рәсемнәрдә чагылдыра белүләрен хуплау. Балаларның эшләрен бергәләп карау, нәрсә ясаганнары турында сөйли белергә өйрәтү. Балаларга эшләренең тематикасын киңәйтүгә булышлык итү. Актүбә һәм Шәмәрдән уенчыкларын натурадан карап әвәли һәм аларның характерлы үзенчәлекләрен бирә белергә өйрәтү. Ике-өч фигурадан торган скульптура төркемнәрен катлаулы булмаган сюжетларга («Сабантуйда», «Чәй эчкәндә», «Ат чабышлары» һ. б.га) берләштерү. Идел буе халыкларының әдәби әсәрләре геройларын күзаллау юлы белән әвәли белү күнекмәләрен формалаштыру. Туган шәһәре (авылы) тормышындагы вакыйгаларны чагылдыручы сюжетларны мөстәкыйль сайлый белүләрен активлаштыру. Башка белем бирү өлкәләренең эчтәлегенә белән яраклаштырып, балалар эшләренең тематикасын киңәйтү. Балаларны Г. Тукай әсәрләре һәм аның ижатын чагылдыручы сәнгать төрләре (Ф. Яруллинның «Шүрәле», Ә. Бәшировның «Су анасы» балетлары, Н. Жигановның «Кырлай» симфониясе, Б. Урманче, И. Казаков, Б. Әлменов, Ф. Әминов һ. б. ның сынлы һәм рәсем сәнгатьләре әсәрләре) белән таныштыруны дәвам итү. Сәнгатькә карата уңай карашформалаштыру. «Казан» милли-мәдәни үзәгенең милли-мәдәният музеенда булу, анда борынгыдан сакланып калган өй кирәк-яраклары: көмеш поднослар, савыт-саба, бизәк төшерелгән бакыр кувшиннар, комганнар, йорт хайваннары фигуралары формасындагы бронза йозаклар; жәмәгать биналарының интерьерларын һәм экстерьерларын бизәүче декоратив композицияләр белән таныштыру. Борынгы бизәнү әйберләрен: йөзекләр, алкалар, беләзекләр, чулпылар, яка чылбырлары, хәситәләр һ. б. ны карау. Хәзерге заман рәссам-ювелирларның (И. Фазылжанов, С. В. Ковалевская, В. О. Ковалевский һ. б. ның) ижатлары белән таныштыру. Балаларның игътибарын бизәнү әйберләренең милли үзенчәлекләренә юнәлдерү. Татар халкының үзенчәлекле сәнгати һөнәре булган укабелән чигү турында сөйләү. Чигелгән түбәтәйләр, хатынкызының бәрхет аяк киеме, күкрәкчәләр, калфаклар һ. б. ны карау. Бигрәк тә популяр булган композицияләргә – «алтын каурый», чәчәк бәйләме, кошлар, бодай башагы, йолдызлар һәм ярымай мотивларына һ. б. га игътибар итү. Туган шәһәр (авыл) архитектурасы – мәчет һәм храм архитектуралары (Кол Шәриф мәчете, Раифадагы Богородицкийир-атлар монастыре) белән таныштыру эшен дәвам

итү. Балаларны татар халкының музыка культурасына якынайту. Татар композиторларының музыкаль эсәрләрен тыңлау. Татарстан Республикасы, Россия Федерациясенең Дәүләтгимннары белән таныштыру. Горурлык хисләретәрбияләү.

Физик үсеш.Балаларның сәламәтлеген саклау, аларда сәламәтлек культурасы нигезләрен формалаштыру; физик культура эшчәнлегенә кызыксыну һәм аңлы караш, гармонияле физик үсеш формалаштыру максатларын тормышка ашыра. Татар халык хәрәкәтле уеннарын, физминуткалар кулланып балаларның хәрәкәт активлыгын үстерү, татар халык бәйрәмнәре, халык уеннары аша балаларның физик үсешен камилләштерү.Чәй янына бирелә торган милли камыр ризыклары: гөбәдия (дөгә, йөзем һәм йомырка белән), кабартма, бавырсак, талкыш-кәләвә, чәкчәк, кош теле белән таныштыру. Балаларга республикадан читтә дә танылган дэвалану-ял итү урыннары һәм санаторийлар («Васильево», «Сосновый бор» («Нарат урманы»), «Крутушка», «Бакирово», «Санта» һ. б.) белән танышу мөмкинлеге бирү. Хәрәкәтле халык уеннарын үзгәртеп төрләндерү күнекмәләре бирү. Милли уен-ярышларда («Таяк тартыш», «Аркан тартыш», «Капчык белән сугыш» һ. б.да) катнашасы килү теләге уяту. Кеше тормышында спортның әһәмияте турында күзаллау формалаштыру. Милли спорт төре – көрәш белән таныштыру. Спорт өлкәсендәге билгеле уңыш-казанышлар белән таныштыру. Идел бие халыкларының төрле эчтәлекле уеннарын мөстәкыйль эшчәнлек вакытларында файдалана белү күнекмәләрен ныгыту. Хәрәкәтле уеннарда балаларда көч, җитезлек, кыюлык, тәвәккәллек, түземлек кебек сыйфатлар тәрбияләү. Уен нәтижәсен гадел бәяли белүләрен хуплау. Халык уеннары белән кызыксынуларын үстерү.

2.2 Программаны тормышка ашыруда

төрле технологияләр, формалар, алымнар, методлар һәм чаралар

Татар телен өйрәтүдә кулланыла торган чаралар:

- 1.Эшчәнлек эшкәртмәләре, диагностик материаллар.
- 2.Тавышлы күрсәтмәлелек (һәр проект өчен аудиоязмалар, анимацион сюжетлар, мультфильмнар).
- 3.Картиналы һәм картиналы-дидактик күрсәтмәлелек(таратма һәм күрсәтмә рәсемнәр, җырлы-биеүле уеннар, театр эшчәнлегенә өчен материаллар.
- 4.Символик, график күрсәтмәлелек (пиктограммалар).
- 5.Күләмле күрсәтмәлелек (макетлар, муляжлар, уенчыклар)
- 6.Интерактив уеннар.

7.Эш дәфтәрләре.

Эш төрләре һәм формалары:

Программа бурычларын үтәүдә эш формаларының, практик гамәли алымнарның, чараларның әһәмияте зур. Төп эш төрләре булып түбәндәгеләр тора:

1.Предметлар белән эш: тасвирлау, уенчык белән диалог төзү, уен һәм әкиятләрдә катнашу.

2.Рәсемнәр белән эш: тасвирлау, үстерешле диалог.

3.Сюжетлы-рольле уеннар;

4.Әйлән-бәйлән, жырлы-биюле уеннар өйрәнү (аудиоязмага таянып).

5.Театральләштерү, сәхнәләштерү (бармак театры, битлекләр, костюмнар, театр күрсәтү (әти-әниләргә, башка төркем балаларына).

6.Хәрәкәтле уеннар: туп белән уеннар, “Командир” уены, әйлән-бәйлән уен, зарядка уеннары.

7.Ижади һәм ситуатив уеннар: рольле уеннар, интервью, ситуатив күнегүләр.

8.Ситуатив, логик күнегүләргә ишетеп, аңлап эшләү.

9.Үстерелешле диалоглар (зурлар һәм яшьтәшләре белән үзара аралашу).

10.Аудиоязмалар тыңлау, кушылып әйтү, жырлау, кабатлау,ишеткән сүзгә рәсемдә табып күрсәтү.

11.Анимацион сюжетлар, мультфильмнар карау.

12.Интерактив уеннар.

Аудиоязмалар

Аудиоязмалар яңа сүз өйрәтү, сөйләм үрнәкләре үзләштерү, уеннар, кыска жырлар өйрәтү, өстәл театры күрсәтү вакытларында куллану өчен кулай. Аларны һәр эшчәнлектә куллану мөһим түгел.

Яңа сүзләр өйрәтү технологиясе

Балаларны татар телендә сөйләшергә һәм аралашырга өйрәтү билгеле бер күләмдәгә сүз байлыгы булдырудан башлана. Яңа сүзләр үзләштерү процессында махсус сайлап алынган күнегүләр төп чара булып тора. Юнәлеше һәм характеры ягыннан лексик күнегүләргә икегә бүлеп карыйлар: әзерлек күнегүләре һәм сөйләм күнегүләре. Әзерлек күнегүләре балаларны яңа сүзләргә файдаланып сөйләргә әзерли. Бу күнегүләр лексик берәмлекләргә хәтердә калдырырга ярдәм итәләр. Сөйләм

күнегүлөре лексик күнегүлөрнөң бер төрө буларак, үзлөштөрөлгөн лексик берәмлекләр жирлегендө ситуациялөргө бэйле сөйлөм эшчәнлеген барлыкка китерэләр. Яңа сүз өйрөтү төп методик алымнарның берсе булып тора:

-яңа сүз тәрбияче тарафыннан ачык, төгөл итеп күрсәтмә рәсем ярдәмендә әйтелә;-аудиоязмадан тыңлатыла, кабатлатыла;

-ишеткән сүзне бала рәсемнән табып күрсәтә һәм әйтә;

-сүзләр тизрәк истә калсын өчен сүз кат-кат әйттерелә, аңлашылмаган очракта, аның русча тәржемәсе бирелә;

-төрлө эш формаларында (пышылдап, күмәкләп, төркемнөргә бүленеп, хәрәкәтләнөп әйтеп) өйрөтелә;

-уеннар кулланып (“Ватык телефон”, “Кайтаваз”...) ныгытыла;

-яңа сүз, таныш булган сүзләр белән грамматик конструкцияләрдә ныгытыла, мәсәлән: зур туп, чиста туп;

-аралашуда кулланыла (бала өйрөнгән яңа сүзлөрне, конструкциялөрне бары аралашуда аңлап куллана);

-бала теге яки бу сүзне аның төгөл мәгънәсен аңлап үзлөштөрөп калсын өчен телдән инкарь итү яисә раслау күнегүлөрө үткәрөргә мөмкин;

-өйрөнөлгән сүзлөрне хәтердә калдыру максатыннан төрлө уеннар оештырырга була: “Исемән әйтсәң бирәм”, “Мин күрсәтәм, син әйт”, “Сорап ал”, “Серле кәрзин” һ.б.

Баланың сөйлөмөн оештыру өчен исемнөң алмашлык (мин, син, бу), сан (1 дән 10 га), сыйфат (тәм, күләм, төс, эчке сыйфатлар) һәм фигыль белән бэйлөү грамматик конструкциялөрө кулланыла. Фигыль белән таныштыру боерык фигыльләрдән башлана (бар, сикер, аша һ.б.). Уртанчылар төркемендә балаларга боерык фигыльлөрне аңлап үтәүлөрөн тәлап ителә. Зурлар төркемендә балалар кайбер боерыкларны үзлөрө бирә (сикер, аша, уйна) һәм аңлап үтиләр. Мәктәпкә әзерлек төркемнөрөндә балалар үзлектән Нишли? Син нишлисөң? сорауларын биреләр һәм аңлап жавап кайтаралар.

Диалогик сөйлөм

Программаның төп асылы булып аралашуга чыгу тора. Аралашуга чыгу өчен диалогик сөйлөмнөң әһәмияте бик зур. Диалогик сөйлөмгә өйрөткөндә гадидән катлаулыга дигән дидактик принципка таянып эшлөү кулай. Диалогик сөйлөмдә иң отышлы алым – сорау-жавап рәвешендә (сорау-информация алу берәмлеге) һәм теләк белдерә торган: теләк, үтенү, тәкъдим итү, ризасызлык төсмерө булырга мөмкин. Еш кына сораудан соң, әңгәмәдәшнөң жавап репликасы килә,раслау яисә инкарь рәвешендә булырга мөмкин.Реплика-жавап сорау рәвешендә дә булырга мөмкин: Нинди әти? Бу вакытта әңгәмәдәшнөң жавабы тулы да, ким дә булырга мөмкин: Матур әти; яисә: Матур.

Мәктәпкәчә яшътәге балаларга ситуатив - тематик принцип нигезендә, диалогик сөйләмне үстерү буенча түбәндәге типтагы күнегүләр тәкъдим итәргә мөмкин:

- уен ситуацияләрендә катнашу;
- тәкъдим ителгән үрнәк буенча кечкенә диалоглар төзү;
- тематик диалоглар төзү;
- сәхнәләштерүдә катнашу;
- рольләргә бүлөп сөйләү.

Диалоглар белән эшләү коммуникатив юнәлештә алып барылырга тиеш. Тәрбияче аларның балалар сөйләменә керерлек кирәкле формаларын эшләргә һәм төрле шартларда куллану мөмкинлеген исәпкә алырга тиеш. Тәрбияче, сөйләмгә эмоциональ бизәлеш өстәү өчен, төрле формаларны кулланырга; эш эчтәлегенә туры килә торган интонация, ишарәләр, мимикалардан файдаланырга һ.б. өйрәтергә тиеш. Шуң ук вакытта, диалогны сорау бирү һәм аңа җавап алу дип кенә уйларга ярамый. Балаларны диалогик сөйләмгә хас булган башка (сорау һәм җаваплардан тыш) ситуацияләр, репликалар, көндәлек аралашу формаларына да өйрәтергә кирәк.

Аралашуга чыгу өчен нәтиҗәле чаралар булып аудиоязмалар, эш дәфтәрләре, анимацион сюжетлар тора.

Эш дәфтәрләре

Эш дәфтәрләре эшчәнлектә өйрәнелгән материалны ныгытуны күздә тотып төзелгән. Дәфтәрләр белән эшләгәндә балалар кабатлылар, бер-берсенә сораулар бирәләр, тәрбияче белән аралашалар. Балалар үзләренә эш дәфтәрләрен өйгә алып кайтып өйрәнелгән материалны кабатлы алалар. Бу дәфтәрләр белән эти-эниләр дә, төркем тәрбиячеләре дә эшли ала, чөнки биремнәр рус телендә язылган. Дәфтәрдәге эшнәң нәтиҗәсе уртанчылар төркемендә сүзгә ишетеп, аңлап, предметларны табып, парлаштырып, чагыштырып, аларның сыйфатын, санын билгеләүгә китерсә, зурлар төркемендә балаларны үзара аралашуга этәрә һәм бу мәктәпкә эзерлек төркемнәрендә дәвам итә. Иң катлаулы биремнәр мәктәпкә эзерлек төркеме өчен төзелгән. Бу төркемдә хәрәкәтне белдерүче сүзләр, яки фигуралар күп кулланыла. Балаларны ситуацияләргә куеп, сораулар биреп диалогка этәрәбез. Берүк вакытта, фигуралар боерык формада (утыр, уйна һ.б.), 2-нче зат алмашлыгына тәңгәл формада (яки утыра, укый, шуа, ашый һ.б.), һәм дә инде үзе турында 1-нче зат алмашлыгын кулланып өйрәтелә (уйныйм, утырам, барам, эчәм һ.б.). Балалар бер-берсенә, өлкәннәргә сораулар бирергә өйрәнәләр: бу нәрсә, нишли, син нишлисең, нәрсә кирәк, нинди һ.б. Җөмлеләр төзү баланың уйлавын таләп итә, чөнки алар 3-4 сүздән торалар. Мәсәлән: Аю

караватта йоклый. Куян чана шуа. Песи бит юа һ.б.. Мәктәпкә әзерлек төркемендә өченче бирем жыр формасында бирелә. Бу биремнәрне интерактив такта һәм экраннарда эшләп була.

Анимацион сюжетлар

Анимацион сюжетларбалаларның белгән сүз байлыгына, яшь үзенчәлекләрен исәпкә алып төзелгән. Сюжетны караганнан соң, балалар белән әңгәмәләр үткәрелә, алда өйрәнелгән уен ситуацияләрен кабатларга тәкъдим ителә.

Төрле эшчәнлекләрдә белем бирү формалары

Хәрәкәт	Уен	Хезмәт	Танып-белү	Аралашу
-уен -хәрәкәт элементларын кулланып әңгәмә үткүрү -физминуткалар	-күзәтү -уку -уен -әңгәмә -күмәк уен (тәрбияче; балалар белән) -сюжетлы-рольле уен -кагыйдәле уен -экскурсия -бәйрәм	-күмәк эшчәнлек -әңгәмә -карау -уен -дежур тору	-күзәтү -сюжетлы-рольле уен -хикәя -үстерүле уен -әңгәмә -ситуатив сөйләшү -уку	-уку -хикәя -әңгәмә -өстәл театры -балалар белән аралашу -шигыр ятлау -уен (дидактик, театральләштерелгән, режиссер) -табышмакларга җавап табу -текстлы хәрәкәтле уен -тәрбияче белән аралашу
Матур әдәбият, фольклорны кабул итү	Рәсем	Музыка	Төзү	
-уку -әңгәмә -хикәя -уен	-карау -уен -бизәү -күргәзмәләр -ясау	- музыка тыңлау - жырлы- биюле уен	-уен -күзәтү -карау	

-викторина - инсценирование		- жырлау		

2.3 Бәйрәмнәр һәм күңел ачу чаралары

Балалар бакчасында ел дәвамында төрле бәйрәмнәр, кичәләр, язучыларның туган көннәре, татар халкының милли бәйрәмнәре уздырыла. Болар “Сәмбелә”, “Каз өмәсе”, “Нардуган”, “Нәүрүз”, “Карга боткасы”, “Сабантуй”; Г.Тукай, М.Жәлил, А.Алиш һәм башка язучыларның туган көннәре һ.б. бәйрәмнәр. Балаларда матурлыкны тоя, күрә белү сәләтен устерүдә, туган якны ярату, халкыбызның горел-гадәтләренә, йолаларына, милли бәйрәмнәренә ихтирам тәрбияләүдә халык педагогикасы чараларының йогынтысы зур. Тик балаларны халык авыз ижаты белән таныштырганда тәрбияче яисә эти-әни аны матур, тәэсирле итеп укырга яисә сөйләргә тиеш. Болардан тыш халык авыз ижаты жәүһәрләре - әкиятләр, мәкаль-әйтемләр, сынамышлар, табышмаклар, балалар уеннары, фольклор әсәрләрен куллану зур әһәмияткә ия. Бәйрәмнәр – халыкны милләт итеп берләштерә торган чараларның берсе. Шул фикерне истә тотып, шушы юнәлештә бәйрәмнәр үткәрү матур традициягә әйләнде. Һәр бәйрәм ахырында төрле милли ризыклар белән чәй эчү оештырыла. Мондый чаралардан балалар да, олылар да бик канәгать кала, шуңа алар һәр кичәне, бәйрәмне көтеп ала, үзләре дә бик теләп катнаша.

Уйныйк, көлик, бәйрәм итик.

Праздники, развлечения.

1	<i>Алтын көзгә сәяхәт – Путешествие в золотую осень.</i>	<i>Октябрь.</i>
2	<i>Туган телем – бөек анам теле – Родной язык – язык моей матери.</i>	<i>Ноябрь</i>
3	<i>“Кышкы уеннар”, “Зимние игры”</i>	<i>Январь.</i>
4	<i>“ Муса Жәлил-герой шагыйрь. ”</i>	<i>Февраль.</i>
5	<i>Нәүрүз бәйрәме – праздник Навруз.</i>	<i>Март.</i>

6	<i>“Без Тукайлы халык”- праздник, посвящённый 135 летию Г.Тукая</i>	<i>Апрель.</i>
	<i>“Яшь-артист” бәйгесе</i>	<i>Апрель</i>
7	<i>Милли бәйрәм – Сабан туе – Национальный праздник Сабантуй.</i>	<i>Июнь.</i>
8	<i>Без яшәгән шәһәр Казан – Город, в котором мы живем – Казань.</i>	<i>Июль.</i>
9	<i>Татарстан – минем Республика –Моя Республика – Татарстан.</i>	<i>Август.</i>

2.4 Балалар белән үзара бәйләнеш

<i>№</i>	<i>Наименование</i>	<i>Дата проведения</i>	<i>Ответственный</i>
1.	<i>Использовать УМК “Татарча сөйләшәбез” в работе с детьми 4-7 лет по обучению татарскому языку.</i>	<i>В течение года.</i>	<i>Воспитатель по обучению детей татарскому языку</i>
2.	<i>Продолжать проводить обучение детей родному, татарскому языкам, используя в работе УМК, инновационные методики, современные развивающие технологии, пиктограммы, проектирование.</i>	<i>В течение года.</i>	<i>Воспитатель по обучению детей татарскому языку</i>
3.	<i>Проводить диагностику усвоения программного материала детьми средней, старшей, подготовительной группы.</i>	<i>Октябрь 2022 года Апрель 2023</i>	<i>Воспитатель по обучению детей татарскому языку</i>

4.	<i>Коррекционная и индивидуальная работа с детьми.</i>	<i>В течение года.</i>	<i>Воспитатель по обучению детей татарскому языку</i>
5.	<i>Выявление одаренных детей и привлечение к участию в конкурсах и праздниках различного уровня.</i>	<i>В течение года.</i>	<i>Воспитатель по обучению детей татарскому языку</i>
6.	<i>Организовать и провести праздники, развлечения и другие мероприятия по ознакомлению с традициями, культурой и бытом татарского народа и народов РТ.</i>	<i>В течение года.</i>	<i>Воспитатель по обучению детей татарскому языку</i>
7.	<i>Чтение художественной литературы татарских писателей, разучивание татарского фольклора</i>	<i>В течение года.</i>	<i>Воспитатель по обучению детей татарскому языку</i>
8.	<i>Игровая деятельность на занятиях и в свободное время: хороводные, словесные и подвижные игры</i>	<i>В течение года.</i>	<i>Воспитатель по обучению детей татарскому языку</i>
9.	<i>Участвовать в конкурсе “Джалиловские чтения”</i>	<i>Ноябрь</i>	<i>Воспитатель по обучению детей татарскому языку</i>
10	<i>Участвовать в республиканском театральном фестиваль-конкурсе «Сайяр».</i>	<i>Декабрь.</i>	<i>Воспитатель по обучению детей татарскому языку</i>
11.	<i>Продолжать проводить системную работу с детьми, по ознакомлению с произведениями Г. Тукая (просмотр мультфильмов, рисунки детей ...)</i>	<i>В течение года.</i>	<i>Воспитатель по обучению детей татарскому языку</i>

12.	<i>Подготовить коллективные работы с детьми по произведениям татарских писателей и других народов РТ, по просмотренным мультфильмам.</i>	<i>В течение года, к знаменательным датам.</i>	<i>Воспитатель по обучению детей татарскому языку</i>
13.	<i>Организовать воспитательно-образовательный процесс с детьми по нравственному воспитанию с учетом национального компонента во время ОД, режимных моментах.</i>	<i>В течение года.</i>	<i>Воспитатель по обучению детей татарскому языку</i>
14.	Организовать праздники и развлечения по знакомству с традициями и культурой народов РТ и Поволжья: «Сәмбелә» бәйрәме «Муса Җәлил-герой шагыйрь.» «Нәүрүз» «Тукай безнең йөрәкләрдә» Сау бул, бакча! «Сабантуй»	Октябрь Февраль Март Апрель Май Июнь	Музыканты, Воспитатель по обучению детей татарскому языку
15.	Использовать в ОД игр народов РТ и Поволжья в соответствии с возрастом детей	<i>В течение года.</i>	<i>Воспитатель по обучению детей татарскому языку</i>

16.	Ознакомить детей старших и подготовительных групп с республиками РТ и Поволжья (культура, традиции, костюмы, фольклор, праздники): - Татарстан - Башкортостан - Чувашия -Россия - Мордовия - Марий-Эль - Удмуртия	<i>В течение года.</i>	<i>Воспитатель по обучению детей татарскому языку</i>
17.	<i>Участковать в районном конкурсе “Яшь Артист”.</i>	<i>Апрель</i>	<i>Музыканты, Воспитатель по обучению детей татарскому языку</i>

2.5 Бакчада тәрбияләнүче балаларның гаиләре белән үзара бәйләнеш

<i>№</i>	<i>Наименование</i>	<i>Дата проведения</i>	<i>Ответственный</i>
1.	<i>Организация и проведение праздников, развлечений и других мероприятий по ознакомлению с традициями, культурой и бытом татарского народа и народов РТ.</i>	<i>В течение года.</i>	<i>Воспитатель по обучению детей татарскому языку</i>
2.	<i>Дни открытых дверей, ОД, развлечения.</i>	<i>В течение года.</i>	<i>Воспитатель по обучению детей татарскому языку</i>

3.	<i>Консультация родителям ДООУ «Использование УМК «Татарча сөйләшәбез» по обучению детей татарскому языку 4-7 лет».</i>	<i>Сентябрь .</i>	<i>Воспитатель по обучению детей татарскому языку</i>
4.	<i>Выступления на родительских собраниях по теме: - «Изучаем татарский язык по УМК используя инновационные технологии».</i>	<i>В течение года.</i>	<i>Воспитатель по обучению детей татарскому языку</i>
5.	<i>Консультации, беседы с родителями по обучению детей татарскому, родному языку.</i>	<i>В течение года.</i>	<i>Воспитатель по обучению детей татарскому языку</i>
6.	<i>Беседы с родителями детей младших групп ДООУ о необходимости привития любви к своему родному – татарскому языку подрастающему поколению.</i>	<i>В течение года.</i>	<i>Воспитатель по обучению детей татарскому языку</i>
7.	<i>Консультация для родителей: «Правила обучения детей татарскому языку дома для родителей»</i>	<i>Ноябрь</i>	<i>Воспитатель по обучению детей татарскому языку</i>
8.	<i>Консультация для родителей «Татарский народный фольклор в воспитании детей дошкольного возраста»</i>	<i>Март</i>	<i>Воспитатель по обучению детей татарскому языку</i>
9.	<i>Провести конкурс совместных рисунков по произведениям Г. Тукая</i>	<i>Апрель</i>	<i>Воспитатель по обучению детей татарскому языку</i>

10.	Ознакомить с пройденным материалом через стенды, информационные папки «Татарча сөйләшәбез»	В течение года.	Воспитатель по обучению детей татарскому языку

3.Оештыру бүлеге

3.1 Психологик-педагогик шартлар

Программа предполагает создание следующих психолого-педагогических условий, обеспечивающих развитие ребенка в соответствии с его возрастными и индивидуальными возможностями и интересами.

1. Личностно-порождающее взаимодействие взрослых с детьми, предполагающее создание таких ситуаций, в которых каждому ребенку предоставляется возможность выбора деятельности, партнера, средств и пр.; обеспечивается опора на его личный опыт при освоении новых знаний и жизненных навыков.

2. Ориентированность педагогической оценки на относительные показатели детской успешности, то есть сравнение нынешних и предыдущих достижений ребенка, стимулирование самооценки.

3. Формирование игры как важнейшего фактора развития ребенка.

4. Создание развивающей образовательной среды, способствующей физическому, социально-коммуникативному, познавательному, речевому, художественно-эстетическому развитию ребенка и сохранению его индивидуальности.

5. Сбалансированность репродуктивной(воспроизводящей готовый образец) **и продуктивной** (производящей субъективно новый продукт) **деятельности**, то есть деятельности по освоению культурных форм и образцов и детской исследовательской, творческой деятельности; совместных и самостоятельных, подвижных и статичных форм активности.

6. Участие семьи как необходимое условие для полноценного развития ребенка дошкольного возраста.

7. Профессиональное развитие педагогов, направленное на развитие профессиональных компетентностей, в том числе коммуникативной компетентности и мастерства мотивирования ребенка, а также владения правилами безопасного пользования Интернетом, предполагающее создание сетевого взаимодействия педагогов и управленцев, работающих по Программе.

3.2 Татар теле кабинетында

предметлы-үстерелешле мохитне оештыру үзенчәлекләре

Татар телендә дәрәс сөйләшәргә өйрәтү өчен, балаларны кызыксындыра алырлык аралашу даирәсе булдыру, сюжетлы уеннар оештыру, гомүмән, баланың актив сөйләмен үстерү зарур. Тәрбиячегә татар телен өйрәнүче мәктәпкәчә яшьтәге балаларның телне ясалма тудырылган тел мохитендә үзләштерүләрен онытмаска кирәк. Татар телен өйрәтү шөгыльләре өчен балалар бакчасында махсус бүлмә бар. Бу бүлмәдә РФ һәм ТР дәүләт символлары, туган шәһәр, башкаладагы истәлекле урыннарның фотографияләре, татар, рус, чуваш һ.б. халыкларның декоратив-гамәли сәнгать үрнәкләре сүрәтләнган альбомнар, үстерелешле уеннар, татар халык әкиятләренен геройлары, уенчылар: куян, аю, пәси, эт, төрле төстәге һәм төрле зурлыктагы туплар, төрле төстәге күлмәкләрдән курчаклар, Идел бие халыкларының милли киёмнәреннән курчаклар, дидактик һәм таратма материаллар, кирәкле мәгълүматларны истә калдырырга ярдәм итә торган схемалар, балалар өчен матур әдәбият, методиккулланмалар, яшелчә һәм жиләк-жимеш муляжлары һ.б. бар. Татар теле бүлмәсендәге уенчылар зур, ялтыравыклы, балаларны җәлеп итәрлек, уенчылар аларның бие җитәрлек шкафларда урнаштырылган. Шул вакытта уенчылар баланың сәламәтлеге өчен куркыныч тудырмыйлар.

1. РФ и ТР символикасы (герб, флаг).
2. РФ и ТР президентларының фотографияләре.
3. Татар, рус, мари, удмурт, чуваш милли киёмнән курчаклар.
4. ТР башкаласы Казан шәһәре турында информация һәм күрсәтмә материал (альбомнар, китаплар, откриткалар, иллюстрацияләр).
5. ТР турында информация һәм күрсәтмә материал (шәһәрләр, аларның истәлекле урыннары, хайваннар һәм үсемлекләр дөньясы).
6. Татарстан, Россия, Башкортостан, Чувашия, Удмуртия, Мари-Эл, Мордовия турында информация һәм күрсәтмә материал (папкалар, дидактик, хәрәкәтле уеннар).
7. Татар язучыларының һәм шагыйрьләренен портретлары һәм әсәрләре.
8. Татар халык әкиятләре.
9. Татар милли орнаментларының үрнәкләре (7 элемент): лалә, яфрак, кыңгырау, канәфер чәчәге, өч яфрак, чалмабаш, гөлжимеш.

	Ипи, алма, чэй, сөт.	
	«Уенчыклар» Курчак, куян, аю, туп, песи, эт, машина. курчак, куян, аю, туп, песи, эт, машина – пычрак уенчыклар.	Һәрберсе 1 данә
	Сюжетлы рәсемнәр: «Куян өйгә керә, өйдә аю утыра». «Куян өйдән чыга, сабуллаша».	Һәрберсе 1 данә
	Рәсемнәр: 1 куян, 2 куян, 3 куян, 4 куян, 5 куян; 1 аю, 2 аю, 3 аю, 4 аю, 5 аю; 1 курчак, 2 курчак, 3 курчак, 4 курчак, 5 курчак; 1 туп, 2 туп, 3 туп, 4 туп, 5 туп; 1 машина, 2 машина, 3 машина, 4 машина, 5 машина; 1 песи, 2 песи, 3 песи, 4 песи, 5 песи; 1эт, 2 эт, 3 эт, 4 эт, 5 эт.	Һәрберсе 1 данә
2.А3 форматында өй рәсеме.	Өй макеты	1 данә
3. А5 форматында таратма рәсемнәр.	«Минем гаилә» Бабай, әби, әти, әни, малай, кыз.	Һәрберсе 15 данә
	«Ашамлыклар» Ипи, алма, чэй, сөт.	Һәрберсе 15 данә
	«Уенчыклар» Курчак, куян, аю, туп, песи, эт, машина.	Һәрберсе 15 данә
4. Театр эшчәнлеген өчен атрибутлар.	Битлекләр: бабай, әби, әти, әни, малай, кыз, куян, аю, песи, эт.	Һәрберсе 15 данә
	Бармак уеннары өчен атрибутлар: бабай, әби, әти, әни, малай, кыз, эт Акбай, песи Мияу, аю, куян.	Һәрберсе 15 данә

Зурлар төркеменен «Уйный-уйный үсәбез» укыту методик комплекты буенча күрсәтмә, таратма материаллар.

1. Күрсәтмә рәсемнәр.	«Минем гаилә» Малай, кыз рәсемнәр («Курчакны киендер» уены. Кыз, малай өчен киёмнәр: күлмәк (кызларныкы, малайларныкы), футболка, шорты, чалбар, сарафан - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 1 данә
	«Уенчыклар» Зур уенчыклар: курчак, туп, машина - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә). Кечкенә уенчыклар: курчак, туп, машина - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 1 данә
	«Ашамлыклар» Аш, ботка, чәк-чәк, конфет, сок.	Һәрберсе 1 данә
	«Савыт-саба» Зур рәсемнәр: кашык, тәлинкә, чынаяк - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә). Кечкенә рәсемнәр: кашык, тәлинкә, чынаяк - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 1 данә
	«Жиләк-жимешләр» Зур рәсемнәр: яшел алма, сары, кызыл, банан, апельсин, виноград, груша. Кечкенә рәсемнәр: яшел алма, сары, кызыл, банан, апельсин, виноград, груша.	Һәрберсе 1 данә
	«Яшелчәләр» Зур рәсемнәр: кишер, бәрәңге, суган, кыяр, кәбестә. Кечкенә рәсемнәр: кишер, бәрәңге, суган, кыяр, кәбестә.	Һәрберсе 1 данә

	«Киёмнәр» Зур рәсемнәр: күлмәк (кызларныкы, малайларныкы), чалбар - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә). Кечкенә рәсемнәр: күлмәк (кызларныкы, малайларныкы), чалбар - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 1 данә
	«Өй җиһазлары» Зур рәсемнәр: карават, урындык, өстәл - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә). Кечкенә рәсемнәр: карават, урындык, өстәл - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 1 данә
	«Төсләр» Палитра: зәңгәр, кызыл, сары, яшел.	Һәрберсе 1 данә
	«Саннар» (1-10)	Һәрберсе 1 данә
2. Таратма рәсемнәр.	«Минем гайлә» Малай, кыз рәсемнәре: («Курчакны киендер» уены. Кыз, малай өчен киёмнәр: күлмәк (кызларныкы, малайларныкы), футболка, шорты, чалбар, сарафан - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 15 данә
	«Уенчыклар» Зур уенчыклар: курчак, туп, машина - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә). Кечкенә уенчыклар: курчак, туп, машина - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 15 данә
	«Ашамлыклар» Аш, ботка, чәк-чәк, конфет, сок.	Һәрберсе 15 данә
	«Савыт-саба»	Һәрберсе 15 данә

	Зур рәсемнәр: кашык, тәлинка, чынаяк - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә). Кечкенә рәсемнәр: кашык, тәлинка, чынаяк - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	
	«Жиләк-жимешләр» Зур рәсемнәр: яшел алма, сары, кызыл, банан, апельсин, виноград, груша. Кечкенә рәсемнәр: яшел алма, сары, кызыл, банан, апельсин, виноград, груша.	Һәрберсе 15 данә
	«Яшелчәләр» Зур рәсемнәр: кишер, бәрәңге, суган, кыяр, кәбестә. Кечкенә рәсемнәр: кишер, бәрәңге, суган, кыяр, кәбестә.	Һәрберсе 15 данә
	«Киёмнәр» Зур рәсемнәр: күлмәк (кызларныкы, малайларныкы), чалбар - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә). Кечкенә рәсемнәр: күлмәк (кызларныкы, малайларныкы), чалбар - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 15 данә
	«Өй җиһазлары» Зур рәсемнәр: карават, урындык, өстәл - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә). Кечкенә рәсемнәр: кровать, стул, стол - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 15 данә
3.Буяу өчен график рәсемнәр	1 аю, 2 куян, 2 машина, 2 курчак, 3 бәрәңге, 4 кәбестә, 4 курчак, 5 песи, 6 алма, 6 кыяр, 7 туп, 7 бәрәңге, 8 кишер, 9 суган, 10 эт.	Һәрберсе 15 данә

4.Театр эшчәнлеген өчен атрибутлар.	Битлекләр: кишер, суган, кыяр, бәрәңге, кәбестә, алма.	Һәрберсе 15 данә
5. Театр эшчәнлеген өчен атрибутлар.	1.Өстәл театры өчен атрибутлар (конус формасында): «Өч аю»: эти аю, эни аю, бала аю. 2. Өстәл театры өчен атрибутлар (конус формасында): «Кем нәрсә ярата»: песи, эт, аю, куян, кәжә, этәч. өстәл (зур, уртача зурлыкта, кечкенә); урындык (зур, уртача зурлыкта, кечкенә); карават (зур, уртача зурлыкта, кечкенә).	Һәрберсе 1 данә Һәрберсе 1 данә

**6-7 яшьлек балаларны татар теленә өйрәтү өчен күрсәтмә
һәм таратма рәсемнәр.**

1.А4форма- тындагы күрсәтмә рәсемнәр.	Үрдәк, бүре, этәч, тавык, зур тычкан, кечкенә тычкан, китап, альбом, клей, линейка, ручка, карандаш, пенал, дәфтәр, кофе, пицца, бәрәңге фри, өчпочмак.	Һәрберсе 1 данә
	Шарлар - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 1 данә
	Сюжетлы рәсемнәр: куян чана шуа, аю чана шуа, бүре чана шуа, төлке чана шуа, үрдәк чана шуа, тавык чана шуа, тычкан чана шуа, төлке бии, керпе йоклый, бүре йөгәрә, төлке утыра, керпе уйный, аю йоклый, песи сәт эчә, эт ашый, төлке йөгәрә, куян сикерә, тычкан ашый, этәч жырлый, кыз кул юа, малай китап укый, кыз китап укый, төлке китап укый, куян китап укый, эни кул юа, эти йоклый, малай утыра, кыз бит юа, әби утыра, бабй йоклый.	Һәрберсе 1 данә
2. А5 форма- тындагы таратма рәсемнәр.	Үрдәк, бүре, этәч, тавык, зур тычкан, кечкенә тычкан, китап, альбом, клей, линейка, ручка, карандаш, пенал, дәфтәр, кофе, пицца, бәрәңге фри, өчпочмак.	Һәрберсе 15 данә
	Шарлар - (зәңгәр, кызыл, сары, яшел төсләрдә).	Һәрберсе 15 данә

	Сюжетлы рәсемнәр: куян чана шуа, аю чана шуа, бүре чана шуа, төлке чана шуа, үрдәк чана шуа, тавык чана шуа, тычкан чана шуа, төлке бии, керпе йоклый, бүре йөгерә, төлке утыра, керпе уйный, аю йоклый, песи сөт эчә, эт ашый, төлке йөгерә, куян сикерә, тычкан ашый, этәч жырлый, кыз кул юа, малай китап укый, кыз китап укый, төлке китап укый, куян китап укый, эни кул юа, эти йоклый, малай утыра, кыз бит юа, эби утыра, бабай йоклый.	Һәрберсе 15 данә
3.8x10 форма- тындагы пикто- граммалар	Бии, йоклый, утыра, ашый, эчә, уйный, сикерә, йөгерә, укый, рәсем ясый, жырлый, чана шуа, мин, кыз, малай, эби, бабай.	Һәрберсе 15 данә
4.15x20 форма- тындагы пикто- граммалар	Бии, йоклый, утыра, ашый, эчә, уйный, сикерә, йөгерә, укый, рәсем ясый, жырлый, чана шуа, мин, кыз, малай, эби, бабай, куян, төлке, песи, эт, аю, этәч, тавык, үрдәк, керпе, тычкан.	Һәрберсе 1 данә
5.Театр эшчәнлеге өчен атрибутлар	Битлекләр: төлке, курчак, туп, тавык, этәч, бүре, керпе, үрдәк, тычкан, эби, бабай, кыз, малай, эт, песи, эни, эти, шалкан. «Шалкан» өстәл театры атрибутлары: Эби, бабай, кыз, малай, эт, песи, эни, эти, тычкан, шалкан.	Һәрберсе 15 данә Һәрберсе 1 данә

2. Методик әсбаплар.

№	Атамасы	Саны
1.	Закирова К.В. Балачак аланы: балалар бакчасы тәрбиячеләре һәм эти-эниләр өчен хрестоматия	2 данә
2.	Закирова К.В. На поляне детства: хрестоматия для воспитателей дошкольных образовательных учреждений и родителей	2 данә
3.	Шаехова Р.К. Эш дәфтәре «Мәктәпкәчә яшътәгеләр әлифбасы: авазларны уйнатып. 1нче кисәк»	1 данә
4.	Шаехова Р.К. Эш дәфтәре «Мәктәпкәчә яшътәгеләр әлифбасы: авазларны уйнатып. 2нче кисәк»	1 данә

5.	Шаехова Р.К. Методическое пособие к рабочей тетради «Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы: авазларны уйнатып. 1,2 нче кисәкләр	1 данә
6.	Шаехова Р.К. Раз- словечко, два – словечко...: занимательное обучение татарскому языку	1 данә
7.	Шаехова Р.К. Региональная программа дошкольного образования	1 данә
8.	Зарипова З.М. и др. Аудиокомплект к методическому пособию для детей 6-7 лет “Без инде хәзер зурлар, мәктәпкә илтә юллар”. Шөгыл эшкәртмәләре буенча аудиоязмалар – 71 трэк	1 данә
9.	Хәзрәтова Ф.В., Шәрәфетдинова З.Г., Хәбибуллина И.Ж. “Туган телдә сөйләшәбез. Балалар бакчасында татар телендә тәрбия һәм белем бирү (беренче кече яшьтәгеләр төркеме): тәрбиячеләр өчен методик кулланма	2 данә
10.	Закирова К.В., Мортазина Л.М. Балачак – уйнап-көлеп үсәр чак: балалар бакчасында уеннар.	5 данә
11.	Хәзрәтова Ф.В., Шәрәфетдинова З.Г., Хәбибуллина И.Ж. “Туган телдә сөйләшәбез. Балалар бакчасында татар телендә тәрбия һәм белем бирү (беренче кече яшьтәгеләр төркеме) методик кулланма өчен аудио-кушымта	2 данә
12.	Хәзрәтова Ф.В., Шәрәфетдинова З.Г., Хәбибуллина И.Ж. “Туган телдә сөйләшәбез. Балалар бакчасында татар телендә тәрбия һәм белем бирү (икенче кече яшьтәгеләр төркеме) методик кулланма өчен аудио-кушымта	2 данә
13.	Зарипова З.М., Кидрячева Р.Г., Шарипова Л.А. и др. Говорим по-татарски: рабочая тетрадь для детей 6-7 лет, изучающих татарский язык с комплектом наклеек. Балаларга мөстәкыйль рәвештә, яисә тәрбиячеләр яки эти-әниләр белән эшләү өчен 20 бирем	1 данә
14.	“Танцы народов Поволжья” аудиодиск	1 данә
15.	Аудио-китап “Татар әкиятләре” мәктәпкәчә яшьтәге балалар өчен	2 данә.
16.	З.Г.Ибраһимова. Шома бас: мәктәпкәчә яшьтәге балаларга татар бию хәрәкәтләре өйрәтү буенча аудио-кушымталы методик кулланма	2 данә
17.	Татар телендә мультфильмнар. № 1	3 данә

18.	Татар телендә мультфильмнар. № 2	2 данә
19.	Татар телендә мультфильмнар. № 3	3 данә
20.	Татар телендә мультфильмнар. № 4	3 данә
21.	Татар телендә мультфильмнар. № 5	1 данә
22.	Луиза Батыр-Булгари. Музыкальные сказки на татарском языке. Болтливая утка.	1 данә
23.	Луиза Батыр-Булгари. Африка хикмәтләре.	2данә
24.	Луиза Батыр-Булгари. Бииләр итек-читекләр.	2данә

3.3 Белем бирү эшчәнлеген планлаштыру

“Минем өем” проекты буенча тематик план (уртанчылар төркеме)

Проект темалары	Эшчәнлек төрләре	Эшчәнлек саны
1. Гаилә	Танышу, минем гаиләм.	1
	Малай,кыз.	1
	Минем туганнарым.	1
	Әйдәгез танышыйк.	2
	Тату гаилә.	1
	Минем дусларым.	2
	Әйе-юк.	1
	Кунак килгән.	1
	Әйдәгез уйныйбыз.	1
	Безнең кунаклар.	1
2. Ашамлыklar	Әби күчтәнәче.	1
	Бабай күчтәнәче.	1
	Сөт, чәй.	1
	Дустыңны сыйла.	1
	Рәхмәт әйт.	1
	Песине сыйла.	1

	Кунак сыйлау.	1
	Кунакны ашат.	1
	Чэй табынында.	1
3. Уенчыклар	Уенчыклар.	1
	Зур-кечкенә.	1
	Күңел ачу кичәсе “Туган көн”	1
	Курчак кунакка килгән.	1
	Уенчыклар кибете.	1
	Яңа уенчыклар.	1
	Без уйныйбыз.	1
	Алиянең дуслары кунакка килгән.	1
	Безнең уенчыклар.	1
	Бездә бәйрәм.	1
	Чыршы бәйрәме.	1
	Уйныйбыз.	1
	Без уйнарга яратабыз.	1
	Мияуга бүлөк.	1
	Уенчыклар кибете.	1
	Бүлөкләр.	1
	Әйдә уйныйк.	1
	Уйна.	1
	Күңелле уеннар.	1
	Уенчыклар юабыз.	1
	Ю.	1
	Дуслар кунакка килгән. Уйнарга чакыр.	1
	Оляның уенчыклары пычранган. Оляга ярдәм ит.	1

4. Саннар	Саннар.	2
	Уйныйбыз да, санийбыз да.	1
	Уенчыклар.	1
	Ничә уенчык?	1
	Уйный-уйный санийбыз.	1
5. Кабатлау	Бергәләп уйныйбыз.	2
	Кунак чакырабыз.	1
	Күңелле ял итәбез.	1
	Без татарча сөйләшәбез.	2
	Бу өйдә кем яши?	1
	Уенчыклар илендә.	1
	Ягымлы сүзләр.	1
	Боерыкны аңлау.	1
	Без театр уйныйбыз.	1
	Кызыклы уеннар.	1
	Минем дуслар.	1
	Бездә Сабантуй.	1
	Хуш киләсең, Сабантуй.	1
		65 сәгать

“Минем өем” проекты буенча тематик план (уртанчылар төркеме)

№	Тема	Сәгатьләр саны
1.	Гаилә	12 сәгать (1-12)
2.	Ашамлыклар	9 сәгать (13-21)
3.	Уенчыклар	23 сәгать (22-44)
4.	Саннар	6 сәгать (45-50)
5.	Кабатлау	15 сәгать (51-65)

“Уйный-уйный үсөбөз” проекты буенча тематик план (зурлар төркеме)

Проект темалары	Эшчәнлек төрлөрө	Эшчәнлек саны
1. Кабатлау	Минем өем	1
	“Шалкан” әкиятте (катнаш дәрес)	1
2. Яшелчәләр	Кишер үстерәбез	1
	Баллы кишер (катнаш дәрес)	1
	Куян күчтәнәче	1
	Бар матур бакча (катнаш дәрес)	2
	Серле кәрзин	2
	Серле янчык	1
	Яшелчәләр кибете (катнаш дәрес)	2
	Уйный-уйный эшлибез (катнаш дәрес)	1
	Без хезмәт яратабыз	1
	Төсле туплар (катнаш дәрес)	1
	Төсләр дөнъясы	2
	Юл мажаралары (катнаш дәрес)	1
	Уңыш бәйрәме (катнаш дәрес)	1
	Яшелчә салаты	1
	Кем эшләми, шул ашамый (катнаш дәрес)	1
	Яшелчә ю!	1
	Уйныйбыз да, жырлыйбыз	1
3. Ашамлыктар	Ашханә (катнаш дәрес)	1
	Ашамлыктар	1
	Кибеттә (катнаш дәрес)	1
	Аю кунакка килгән	1
	Кунак килгән (катнаш дәрес)	1

	Кем нәрсә ярата?	1
	Өстәл театры “Кем нәрсә ярата?” (катнаш дәрес)	1
4. Савыт-саба	Туган көн	1
	Курчак Алиәгә булыш (катнаш дәрес)	1
	Чәй табыны әзерлибез	1
	Өч аю (катнаш дәрес)	1
	Төсле чынаяклар	1
	Чисталыкта – матурлык (катнаш дәрес)	1
5. Киёмнәр	Туган көнгә яңа киёмнәр	1
	Киёмнәр кибете (катнаш дәрес)	1
	Курчакны киендер	1
	Без киенәбез(катнаш дәрес)	1
	Киенергә ярдәм ит	1
	Курчакларга булышабыз(катнаш дәрес)	1
	Алиә йокларга жыена	1
	Кибеттә (катнаш дәрес)	1
6. Шәхси гигиена	Хәерле көн	1
	Ягымлы сүзләр	1
	Курчак белән уйныйбыз	1
	Шаян уенчыклар	1
7. Өй җиһазлары	Өстәл театры “ Өч аю”	1
	Маша һәм өч аю (катнаш дәрес)	1
	Кибеттә	1
	Ни өчен киёмнәр югалган? (катнаш дәрес)	1

8. Бэйрэм “Туган көн”	Уйнарга яратабыз	1
	Уенчыктар иленэ сөяхэт (катнаш дәрес)	1
	Уйный-уйный үсәбез	1
	Курчакның туган көне(катнаш дәрес)	1
	Нәрсә бар?	1
	Син нәрсә яратаһың? (катнаш дәрес)	1
	Бар, юк	1
	Кем нәрсә ярата? (катнаш дәрес)	1
9. Бэйрәмнәр “Сабантуй”	Сабантуйга әзерләнәбез	1
	Без театр уйныйбыз (катнаш дәрес)	1
	Күңелле сабантуй уеннары	1
	Биһеҙ дә, җырлыйбыз (катнаш дәрес)	1
	Сабантуй бэйрәме	1
	Бездә сабантуй (катнаш дәрес)	1
		66 сәгатъ

Уйный-уйный үсәбез” проекты буенча тематик план (зурлар төркеме)

№	Тема	Сәгатъләр саны
1.	Кабатлау	2 сәгатъ (1-2)
2.	Яшелчәләр	21 сәгатъ (3-23)
3.	Ашамлыктар	7 сәгатъ (24-30)
4.	Савыт-саба	6 сәгатъ (31-36)
5.	Киёмнәр	8 сәгатъ (37-44)
6.	Шәхси гигиена	4 сәгатъ (45-48)
7.	Өй җиһазлары	4 сәгатъ (49-52)
8.	Бэйрәм “Туган көн”	8 сәгатъ (53-60)

9.	Бэйрэмнэр “Сабантуй”	6 сэгаты (61-66)

**“Без инде хэзер зурлар- мэктэпкэ илтэ юллар” проектының тематик планы
(мэктэпкэ эзерлек төркеме)**

Проект темалары	Эшчәнлек төрлөре	Эшчәнлек саны
1. Танышу	Әйдәгез танышабыз Син кем? Әйдәгез танышабыз (катнаш дәрес)	1 1 1
2. Ягымлы сүзләр	Хәерле көн Ягымлы сүзләр Мияу адашкан (катнаш дәрес)	1 1 1
3. “Шалкан” әкиятә	Син кем? “Шалкан” әкиятен сөхнәләштерү Бе кем? (катнаш дәрес)	1 1 1
4. Уенчыклар	Бу нәрсә? Көз бүләкләре (кабатлау) Аю баласы дөнья белән таныша (катнаш дәрес) Кем нишли? Яшелчәләр. Нәрсә, нинди, ничә? Кем нишли? Бу нәрсә? (катнаш дәрес)	1 1 1 1 1 1
5. Без кунак яратабыз	Дусларны сыйлыйбыз Без кунак яратабыз. Сыйлану Батыр Мияу белән Куркак Куян (катнаш дәрес)	1 1 1
6. Кунак килде	Нишлисең? Дусларны сыйлыйбыз (катнаш дәрес) Әйдәгез уйныйбыз	2 1 1

	Без кунак яратабыз. Сыйлану	1
	Тату гаилә (катнаш дәрес)	1
	Кунак килде	1
	Дусларым белән сыйланабыз	1
	Юмарт аю (катнаш дәрес)	1
7. Кафеда	Дусларым белән сыйланабыз	1
	Кафеда	1
	Әйдәгез уйныйбыз (катнаш дәрес)	1
	Кафега барабыз	1
	Без кафеда	1
	Кая барасың? (катнаш дәрес)	1
	Кафеда сыйланабыз	1
	Әниемнең туган көне	1
	Кафега барабыз (катнаш дәрес)	1
8. Туган көн	Бәйрәм	1
	Күңелле бәйрәм	1
	Бергәләп уйныйбыз (катнаш дәрес)	1
9. Күңелле уеннар	Күңелле уеннар	1
	Уйныйбыз	1
	Бергәләп уйныйбыз (катнаш дәрес)	1
	Спорт бәйрәменә әзерләнәбез	1
	Спорт бәйрәмендә	1
	Спорт бәйрәме (катнаш дәрес)	1
	Бәйрәмгә барабыз	1
	Мин барам	1
	Көчлеләр, кыюлар, житезләр (катнаш дәрес)	1

	Казанда спорт бәйрәме	1
	Спорт бәйрәмендә	1
	Казанда спорт бәйрәме (катнаш дәрес)	1
	Уеннар эстафетасы	1
	Эстафетада катнашабыз	1
	Жәнлекләр спорт бәйрәмендә (катнаш дәрес)	1
10. Безнең дуслар	Безнең дуслар	1
	Үлдәк дусларын тапты	1
	Безнең дуслар (катнаш дәрес)	1
	Акбай чана шуа	1
	Чана шуам	1
	Циркта (катнаш дәрес)	1
	Әйдә бие!	1
	Без биибез	1
	Шаян кошлар (катнаш дәрес)	1
11. Мияуның туган көне	Мияуның бүлмәсен бизибез	1
	Туган көнгә бүләк әзерлибез	1
	Урманда зур концерт (катнаш дәрес)	1
	Мияуның туган көне	1
	Туган көн табыны	1
	Акбай туган көнгә барырга әзерләнә (катнаш дәрес)	1
12. Күңелле сәяхәт	Күңелле сәяхәт	2
	Туган көн (катнаш дәрес)	1
	Күңелле сәяхәт	2
	Урман китапханәсендә	1
	Мәктәптә	1

	Уку бүлмәсе	1
	Күңелле сәяхәт (катнаш дәрес)	1
13. Без театр уйныйбыз	Өстәл театры “Теремкәй”	1
	“Теремкәй” әкиятен сәхнәләштерү	1
	“Теремкәй” (катнаш дәрес)	1
	Өстәл театры “Кем нәрсә ярата”	1
	“Кем нәрсә ярата” әкиятен сәхнәләштерү	1
	Уйныйбыз (катнаш дәрес)	1
14. Белем иленә сәяхәт	Белем иленә сәяхәт	1
15. “ Могҗизалар кыры”	Могҗизалар кыры (катнаш дәрес)	1
	Могҗизалар кыры	1
16. Без инде зурлар – мәктәпкә илтә юллар	Без инде зурлар- мәктәпкә илтә юллар	1
	Без инде зурлар- мәктәпкә илтә юллар (катнаш дәрес)	1
17. Мәктәпкә барабыз	Уйныйбыз да, җырлыйбыз	1
	Тыңлагыз, тыңлагыз! Балалар сөйләшә	1
	Мәктәпкә барабыз(катнаш дәрес)	1
	Мәктәпкә барабыз	2
	Мәктәпкә барабыз(катнаш дәрес)	1
18. Сау бул, бакча!	Сау бул, бакча! Исәнме мәктәп	1
	Сау булыгыз, уенчыклар! Сау булыгыз, апалар!	1
19. Кабатлау	Без инде зурлар- мәктәпкә илтә юллар (катнаш дәрес)	1
	Күңелле уеннар	1
	Уйныйбыз да уйныйбыз	1
	Без әкият яратабыз (катнаш дәрес)	1
		101 сәгать

“Без инде хәзер зурлар- мәктәпкә илтә юллар” проектының тематик планы

(мәктәпкә әзерлек төркеме)

№	Тема	Сәгатьләр саны
1.	Кабатлау	3 сәгать
2.	Танышу	3 сәгать (1-3)
3.	Уенчыклар	6 сәгать (4-9)
4.	Ашамлыклар	4 сәгать (10-13)
5.	Алтын көз (саф һавада)	12 сәгать
6.	Кунак килде	2 сәгать (14-15)
7.	Без кафеда	3 сәгать (16-18)
8.	Күңелле уеннар	12 сәгать (19-27)
9.	Саф һавада уеннар	8 сәгать
10.	Безнең дуслар	10 сәгать (27-36)
11.	Туган көн	6 сәгать (37-42)
12.	Кыш (саф һавада)	8 сәгать
13.	Мәктәпкә илтә юллар	9 сәгать (43-51)
14.	Яз килде (саф һавада)	6 сәгать
15.	Без театр уйныйбыз	6 сәгать (52-57)
16.	Кабатлау	3 сәгать (58-60)
17.	Экология сукмагы буенча(саф һавада)	5 сәгать
18.	Сабан туй	3 сәгать

Туган телгә өйрәтү, сөйләм үстерү юнәлеше буенча белем бирү эшчәнлеген оештыру төрләре: Балалар бакчасында татар балаларына туган телне өйрәнүгә юнәлдерелгән эшчәнлек конспектлары Н.Е.Веракса,Т.С.Комарова, М.А.Василжева редакциясендә чыккан “ Туганнан алып мәктәпкә кадәр.Мәктәпкәчә мәгарифнең якинча төп белем бирү программасы” нигезендә төзелгән.Федераль дәүләт таләпләре буенча өч белем бирү өлкәсе: таныш белү, коммуникация (сөйләм үстерү), матур әдәбият белән таныштыру карала. Белем бирү өлкәләрен үзләштерү гомум кабул ителгән педагогик

принципларга нигезләнә. Эшчәнлек конспеклары үстерешле белем бирү, белем бирү барышында тәрбияләү, фәннилек, эзлеклелек һәм системалылык, аңлаешлылык, балаларның яшъ үзенчәлекләрен исәпкә алу, гуманлылык, күрсәтмәлелек һ.б. төп педагогик принципларга таянып эшләнә. Гуманлылык принцибын исәпкә алып, белем бирү процессы бала шәхесен ихтирам итүгә һәм психологик якланганлык хисләре булдыруга юнәлдерелә. Белем бирү нәтижәсендә белемнәр үзләштереләп, күнекмәләр генә формалаштырылып калмый, ә тоемлау, аңга алу, хәтер, игътибар, сөйләм, фикерләү белән бәйләнешле барлык танып белү процесслары да, шулай ук

ихтияр һәм эмоцияләр дә үстерелә- бала шәхесенә төрле яклы үсеш алып барыла.

Эшчәнлек төрләрәндә сөйләмдә **сүзлек эше, сөйләмнең грамматик төзелеше өстендә эш, аваз культурасы тәрбияләү, бәйләнешле сөйләм үстерү, матур әдәбият һәм халык ижаты белән таныштыру** бурычлары хәл ителә.

Сүзлек өстендә эш – бәйләнешле сөйләм нигезе.

- Гомуми кулланылыштагы лексика хисабына (предметларны, аларның төп билгеләрен, сыйфатларын, эш- хәрәкәтләрен атау) сүзлеккә басту.

- Сүзлеккә төгәллек кертү. Балаларга сүзнә әйтү үрнәген бирү, аны һәр бала белән күп тапкыр кабатлау.

- Сүзлеккә активлаштыру.

Сөйләмнең грамматик төзелешен формалаштыруның төп шарты- тәрбиячәнен, өлкәннәрнең грамоталы сөйләмә һәм сөйләмнең морфологик, синтаксика ягын, сүз ясалу ысулларын үзләштерү буенча торган күнегүләр.

Аваз культурасы тәрбияләү буенча эш аның сөйләм сулышын, ишетеп аңга алу, артикуляция аппаратын үстерү һ.б. шундый компонентларны үз эченә ала.

Бәйләнешле сөйләм үстерү сөйләмнең ике формасын – диалогик һәм монологик сөйләмнән үстерүне күздә тоталар. Диалогик сөйләм үстерүдә сорау- җавап формасы, балаларның үзләренә сорау бирә, бер- берсенә мөрәҗәгать итә белүе – иң отышлы формалар. Балаларның кечкенә хикәяләренә мөстәкыйль төзи белүе монологик сөйләм барлыкка килүдә мөһим күрсәткеч булып тора. Балаларны **матур әдәбият һәм халык ижаты белән таныштыру** – сөйләм үсешенә әһәмиятле чарасы. Дөньяны бербөтен итеп кабул итү, беренчел күзаллаулар формалаштыру. Әдәби сөйләм үстерү. Сөйләм сәнгатенә якынайту, шул исәптән эстетик зәвык, әдәби әсәрне аңга алуларын үстерү.

Беренче кече яшьтәге (2-3 яшь) балаларның сөйләм эшчәнлеген оештыру системасы мәктәпкәчә яшьтәге балаларның сөйләм эшчәнлеген оештыру системасыннан аерыла. Балаларны туган телгә өйрәтү һәм сөйләм үстерү әйләнә-

тирә белән таныштыру процессында бара. Шушы үзенчәлекләрне исәпкә алып, кече яшьтәге балаларның сөйләм эшчәнлегенә эчтәлеген төзөгәндә әйләнә-тирә предметларны һәм күренешләрне танып белүдә нәрсә чыгана булып торыуы игътибар үзәгенә алына. Балаларның сөйләмен үстерү “Кроха” программасында (Г.Г. Григорьева, Н.П. Кочетова, Д.В. Сергеева һ.б.) күрсәтелгән түбәндәге эшчәнлек төрләренә нигезләнеп төзелә:

I. Табигый шартларда табигать һәм социаль тирәлек белән турыдан туры таныштыру.

1. Табигатьне (күренешләрне һәм объектларны) күзәтү.
2. Предметлы дөнья белән таныштыру: предметлар һәм кораллар (исеме, сыйфаты, үзлекләре, эш-хәрәкәтләре).
3. Социаль күренешләр (үзең, якын кешеләр, өлкәннәр хезмәт турында күзаллаулар) белән таныштыру.

II. Образлы уенчыклар, пластик художестволы образлар аша тирә-юнь белән белән таныштыру

1. Уенчыклар карау.
2. “Тылсымлы капчык”, “Бу өйдә кем (нәрсә) яши?” дидактик уеннары, курчак белән дидактик уеннар.
3. Уеннар, күңел ачулар, уен-көлкеләр.
4. Йомыш кушулар (индивидуаль һәм кечерәк төркемнәргә бүлөп).

III. Художество картиналары аша (живописный, графический художественный образ) (буяулар һәм буяусыз ясалган образлар (графика) әйләнә-тирә белән таныштыру.

1. Өстәлгә куела торган кечкенә картиналарны, китаптагы иллюстрацияләренә, стенадагы картиналарны карау.
2. “Жанлы” кечкенә картиналар белән эшчәнлек.

IV. Нәфис сүз аша әйләнә-тирә белән таныштыру.

1. Матур әдәбият, юаткычлар, шигырьләр, әкиятләр, хикәяләр уку.
2. Тәрбияче белән бергә кыска гади әкиятләрнең эчтәлеген сөйләү.

V. Күрсәтмәлектән башка тирә-юнь белән таныштыру һәм сөйләм үстерү.

1. Күрсәтмәлектән башка һәм ситуациядән тыш тәрбияченең сөйләве.
2. Балалар белән әңгәмәләр һәм сөйләшүләр (тәжрибәдән чыгып, күзәтүләрдән соң).

Федераль дәүләт таләпләреннән чыгып, методик әсбапта танып белү, коммуникация, матур әдәбият белән таныштыру кебек өч белем бирү өлкәсә карала. Балалар эшчәнлеген оештыру комплекслы-тематик планлаштыру нигезендә бара. План ел дәверендә төрле темалар үзләштерүне күздә тоту. Болар - “Балалар бакчасы”, “Көз”, “Мин дөньяның бер

кешесе”, “Минем әйләнә-тирәм”, “Кыш”, “Яңа ел бәйрәме”, “Әтиләр һәм әниләр, бабайлар һәм әбиләр”, “Халык ижаты”, “Яз”, “Жәй”.

Зурлар төркеме (5-6 яшь) балалары өчен “Туган телдә сөйләшәбез” укыту –методик комплекты Россия Федерациясе Мәгариф һәм фән министрлыгының (23.11. 2009)655 нче номерлы боек нигезендә расланган “Мәктәпкәчә мәгарифнең төп гомуми белем бирү программасы структурасына федераль дәүләт таләпләре” (алга таба ФДТ.-авт.),Татарстан республикасының 2010-2015 елларга мәгариф системасын үстерү стратегиясе кысаларында балалар бакчаларында балаларга туган телне өйрәтүне ,сөйләм үстерү, әдәби телдә сөйләшү күнекмәләре булдыру юнәлешен тормышка ашыру максатын күздә тотып төзелде.Ул түбәндәге боекларны билгели:

- Балаларны ана телендә дәрәс һәм яхшы итеп сөйләшергә өйрәтү;
- Тел системасының фонетик, лексик, грамматик төзелеш дәрәжәләрен формалаштыру;
- бәйләнешле сөйләм үстерү;
- Тел һәм сөйләм күренешләрен аңлау(тоемлау) сәләте булдыру

ФДТ дә билгеләнгән 4 төп тәрбия юнәлеше үсешенә нигезләнеп,

(1-“Физик үсеш,” 2 “Социаль-шәхси үсеш”, 3-“Танып белү-сөйләм үсеш,” 4- “Нәфис-нәфасәти үсеш”) комплекслы – тематик план төзелде. План ел дәверендә “Минем бакчам”, “Мин яратам сине Татарстан”, “Саулык –зур байлык,” “Исемнең матур кемнәр куйган, ” “Кунак булсаң- тыйнак бул” “Исәнме мәктәп, ” “Кояш системасы,” “Дуслык белән көчле без, “Идел бие мозаикасы” һәм башка күп проектлар балалар тормышын чагылдыручы, үсешлек һәм тереклек дөньясына кагылышлы, экологик культура, табигатькә аңлы караш, туган җиргә, телгә мөхәббәт тәрбияләүгә булышлык итүче шигырьләр, әкиятләр, хикәяләр; нәниләрдә кешелеклелек хисләре, үз-үзенә тоту күнекмәләре, өлкәннәргә хөрмәт тәрбияләүгә, нәрсә – яхшы, нәрсә – начар, үзара дустанә мөнәсәбәтләргә, тормыш куркынычсызлыгы нигезләренә, юл хәвефсезлегә кагылганларын, табигатьтә үз-үзенә тоту күнекмәләренә кагылышлы эшчәнлекне үз эченә ала.

Мәктәпкә әзерлек төркеме (6-7 яшь) балалары өчен “Туган телдә сөйләшәбез” укыту –методик комплекты Россия Федерациясе Мәгариф һәм фән министрлыгының (23.11. 2009)655 нче номерлы боек нигезендә расланган “Мәктәпкәчә мәгарифнең төп гомуми белем бирү программасы структурасына федераль дәүләт таләпләре” (алга таба ФДТ.-авт.),Татарстан республикасының 2010-2015 елларга мәгариф системасын үстерү стратегиясе кысаларында балалар бакчаларында балаларга

туган телне өйрәтүне ,сөйләм үстерү, әдәби телдә сөйләшү күнекмәләре булдыру юнәлешен тормышка ашыру максатын күздә тотып төзелгән.

Балалар белән өйрәнү өчен “Минем бакчам”, “Мин яратам сине, Татарстан”, “Саулык –зур байлык” “Исеменә күрә-жисеме”, “Кунак булсаң- тыйнак бул”, “Исәнме мәктәп”, “Кояш системасы”, “Дуслык белән көчле без” , “Китап кайдан килә” һәм башка күп проектлар балалар тормышын чагылдыручы, үсемлек һәм тереклек дөньясына кагылышлы, экологик культура, табигатькә аңлы караш, туган җиргә, телгә мөхәббәт тәрбияләүгә булышлык итүче шигырьләр, әкиятләр, хикәяләр; нәниләрдә кешелеклелек хисләре, үз-үзеңне тоту күнекмәләре, өлкәннәргә хөрмәт тәрбияләүгә, нәрсә – яхшы, нәрсә – начар, үзара дустанә мөнәсәбәтләргә, тормыш куркынычсызлыгы нигезләренә, юл хәвефсезлегә кагыйдәләренә, табигатьтә үз-үзеңне тоту күнекмәләренә кагылышлы эшчәнлекне үз эченә алган. Һәр эшчәнлектә халкыбызның тормыш сынавы аша узган тәрбия жәүһәрләре – мәкаль-әйтемләр, сынамышлар, табышмаклар, эндәшләр алынган. Ана телебезнең матурлыгы, камиллеге һәм байлыгы гәүдәләнгән әлеге энже-мәржәннәр балаларның сөйләмен баетуда, тапкырлык-зирәкләкләрен тирәнәйтүдә, ижади фикерләү сәләтләрен үстерүдә ярдәмлек булып кала.

Мәктәпкә әзерлек төркемендә эшчәнлекләр атнага 3 тапкыр (ике эшчәнлек дәрәсләр чөлтәрендә көннең беренче яртысында, төркемне икегә бүлеп үткәрелә. Өченче эшчәнлек режим вакытында барлык балалар белән берлектә үткәрелә.)

Туган телгә өйрәтү, сөйләм үстерү юнәлеше буенча тематик план

Беренче кечкенәләр төркеме

№	Проект темалары	Эшчәнлек төрләре	Эшчәнлек саны
1.	Танышу	Танышу	4

2.	Безнең балалар бакчасы	Аю белән куян кунакка килгән Куянгә өй төзибиз “Үчтеки, үчтеки” такмагын уку Карусельгә сәяхәт Минем матур тубым Әминә Бикчәнтәеваның “Туп-туп, тубыбыз” шигырен уку Уенчыктар кибетендә	1 1 1 1 1 1 1
3.	Көз	Көзгә яфраклар. “Безнең Алсу”сериясеннән рәсем карау Яшелчәләр Куян кунакка килгән Жиләк-жимешләр Яшелчә бакчасында	1 1 1 1 1 1 1
4.	Мин - дөньяның бер кешесе	Минем исемем бар Бу-мин. Мин –дөньяның бер кешесе	1 1
5.	Гаилә	Безнең гаилә Әйдәгез дуслашыйк Бу өйдә кем яши? Уйнарга яратабыз “Гаилә” рәсемен карау Шәйхи Маннурның “Яратам” шигырен уку	1 1 1 1 1 1
6.	Кыш	Ап-ак кар ява Алсу урамга жыена	1 1

		Кыш рәсемен карау	1
		Кар ява	1
7.	Яңа ел бәйрәме	Яшел чыршы	1
		Әминә Бикчәнтәеваның «Беренче адым» шигырен уку	1
		Куян чыршы янында	1
		Купшы чыршы	1
8.	Минем әйләнә – тирәм	Яраткан уен бүлмәбез	1
		Алсу бүлмәсе	1
		Безнең апа	1
		Алсу авырган	1
		Безнең йортта кемнәр яши?	1
		Йорт кошлары	1
		Хайваннарны чакыру	1
		Маэмаем	1
		М.Жәлилнең “Өтәч” шигырен уку	1
		Габдулла Тукай “Гали белән Кәжә”	1
		Әкияттә кунакта	1
9.	Әти-бабайлар	Безнең әти-бабайлар. Бабайга кунакка барабыз	1
		Булатның машинасына гараж ясау	1
		Самолет	1
		“Чуар тавык” әкият	1
10.	Әниләр-әбиләр	Кибеткә бару	1
		Әбидә кунакта	1
		Безнең әниләр	1

		Алсуны табибка алып барабыз	1
11.	Халык ижаты	Хайваннарны чакыру ”Йомры икмэк” рус халык әкиятен уку Авылда “Теремкәй” рус халык әкиятен уку	1 1 1 1
12.	Яз	Урамда яз Яз житә Жәнлекләр урманда яшиләр Язгы урманда Агачлар Каргалар Яз килде Аваз культурасы А,Ә авазы	1 1 1 1 1 1 1 1
13.	Жәй	Бүлмә гөлләре Бүлмә гөлләре Мультфильмда кунакта Саф һавада Чәчәкләр Су белән уен Рәхмәт, жәй! Әнәс Кариның “Чебиләр” шигырен уку	1 1 1 1 1 1 1 1
			72 сәгать

Туган телгә өйрәтү, сөйләм үстерү юнәлеше буенча тематик план
Икенче кечкенәләр төркеме

	Проект темалары	Эшчәнлек төрләре	Эшчәнлек саны
1.	Исәнме,балалар бакчасы	Танышу Мин малай,мин кыз Мияу белән танышу Өйдәгез танышыйк Өйдә дуслашыйк	1 1 1 1 1
2.	Уенчыклар	Минем яраткан уенчыкларым Карусельгә сәяхәт Без уйнарга яратабыз Туган көн Уенчыклар кибете	1 1 1 1 1
3.	Көз	Алтын көз Көз килде Куян үстергән кишер һәм помидор “Шалкан” әкият Жиләк-жимеш бакчасында Бакчада алмалар өлгерде	1 1 1 1 1 1
4.	Гаилә	Өйдә кем яши? Безнең гаилә Тату гаилә Өйдәгез дуслашыйк Әби күчтәнәче Дустыңны сыйла Сөт,чәй	1 1 1 1 1 1 1

		Кунакка барабыз	1
.	Кыш	Кар ява Алсуны урамга киендерәбез “Чанада шуабыз” рәсемен карау Кышкы уеннар	1 1 1 1
.	Яңа ел бәйрәме	Тиздән чыршы бәйрәме Б.Рәхмәтнең “Кыш бабай” шигырен ятлау Без бәйрәмгә эзерләнәбез Бәйрәм концерты	1 1 1 1
.	Минем йортым,минем шәһәрәм	Минем шәһәрәм Мин “КамАЗ” оныгы Безнең урам Алсуның яңа өе Алсуда кунакта	1 1 1 1 1
.	Безнең авылда	Безнең авылда. Зурлар һәм кечкенәләр “Кем нәрсә ярата?” татар халык әкиятен сөйләү “Песи һәм песи балалары” рәсемен карау Ж.Тәржемановның “Үзен бик чиста йөртә” шигырен уку “Кем МИЯУ дип әйтте?” Йорт кошлары Без уйныйбыз. Зур гаилә	1 1 1 1 1 1 1 1 1

.	Ватанны саклаучылар көне	Безнең этиләр һәм абыйлар	1
		Бабайга кунакка барабыз	1
0.	8нче март	Минем әнием	1
		Кояш гомере телим мин,әнием,сиңа!	1
		Әбигә кунакка барабыз	1
1.	Кыргый хайваннар	Урманда	1
		Аю белән куян	1
		Кыргый хайваннар	1
		“Төлке,куян һәм этәч”әкиятен сәхнәләштерү	1
2.	Яз	Урамда яз	1
		Язжитте	1
		“Кояш чык,чык,...”	1
		Язгы күренешләр	1
		Кошлар	1
		Х.Вахитның “Уңган сыерчык”шигырен уку	1
3.	Бәйрәмнәр	Бәйрәмгә барабыз	1
		“Балалар бакчасында бәйрәм” дигән рәсем карау	1
		“Урманда зур концерт” –анимацион сюжет карау	1
4.	Жәй	Ж.Тәржемановның “Кикрикүк” шигырен уку	1
		Мультфильмда кунакта	1
		М.Мазуновның “Кәжә”шигырен уку	1

		“Кәжә һәм кәжә бәтиләре”рәсемен карау	1
		Матур жәй кил безгә	1
		Без уйныйбыз	1
		Анимацион сюжет карау “ Сабантуй бәйрәме”	1
		Күңелле сабантуй уеннары	
			70 сәгать

Туган телгә өйрәтү, сөйләм үстерү юнәлеше буенча тематик план. Зурлар төркеме

Проект темалары	Эшчәнлек төрләре	Эшчәнлек саны
1. «Яхшы сүз-жан азыгы»	Танышу “Шалкан” әкият (катнаш эшчәнлек) Сыйла “Баллы кишер” (катнаш эшчәнлек)	1 1 1 1
2. А. Алиш ижаты	А.Алиш- балалар язучысы. “Бар матур бакча” (катнаш эшчәнлек)	1 1
3. Хуш киләсең, ямьле көз!	Жәйләр үтте, көзләр житте. “Бар матур бакча” (катнаш эшчәнлек)	1 1
4. Көз күчтәнәчләре	Бар матур бакча. Түтәлләрдә үсте яшелчә. Яшелчәләр кибете (катнаш эшчәнлек)	1 1
5. Мин яратам сине, Татарстан	Туган жирем- Татарстан “Уйный-уйный эшлибез” (катнаш эшчәнлек) Туган ил кайдан башлана?	1 1 1
6. Төсләр дөньясы	Төсле туплар (катнаш эшчәнлек) Төсләр дөньясы	1 1

	“Юл мажаралары” (катнаш эшчәнлек)	1
7.Кем эшләми , шул ашамый.	Яшелчә салаты	1
	Уңыш бәйрәме (катнаш эшчәнлек)	1
8.Жиләк-жимешләр	Жиләк-жимешләр	1
	“Кем эшләми, шул ашамый” (катнаш эшчәнлек)	1
9.Минем гаиләм	Безнең гаилә	1
	Яшелчәләр кибете (катнаш эшчәнлек)	1
	Әби , бабайларны хөрмәтлик. Аш бүлмәсе	1
	Ашханә (катнаш эшчәнлек)	1
10. Табын янында	Савыт-саба кибетенә сәяхәт.	1
	Кибеттә (катнаш эшчәнлек)	1
	Туган көн	1
	Кунак килгән (катнаш эшчәнлек)	1
11.Киемнәрдә безне бизиләр	Кием кешене бизи	1
	Өстәл театры “ Кем нәрсә ярата?” (катнаш эшчәнлек)	1
12.Салкын кыш. Кышкы уеннар.	Салкын кыш. Кышкы уеннар	1
	Бездә бәйрәм. Чыршы бәйрәме. (катнаш эшчәнлек)	2
	Ел фасыллары	1
	Курчак Алиягә булыш (катнаш эшчәнлек)	1
13. Кунак булсаң-тыйнак бул	Мин кунак яратам	1
	“ Өч аю” (катнаш эшчәнлек)	1

14. Киёмнәр	Милли киёмнәр.	1
	“Киёмнәр кибете” (катнаш эшчәнлек)	1
	Киёмнәр дөньясы	1
	Без киенәбез (катнаш эшчәнлек)	1
	“Ни өчен киёмнәр югалган?”	1
	Курчакларга булышабыз (катнаш эшчәнлек)	1
15. Муса Җәлил безнең күңелләрдә.	Муса Җәлил безнең күңелләрдә.	1
	Кибеттә (катнаш эшчәнлек)	1
16. Кояш гомере теләм мин, әнием, сиңа	Әниләр бәйрәме	1
	Ягымлы сүзләр (катнаш эшчәнлек)	1
17.Без язны яратабыз	Яз килә.	1
	“Шаян уенчыклар” (катнаш эшчәнлек)	1
	Нәүрүз – яз бәйрәме	1
	“Маша һәм өч аю” (катнаш эшчәнлек)	1
18. Безнең канатлы дусларыбыз	Күчмә кошлар	1
	“ Ни өчен киёмнәр югалган” (катнаш эшчәнлек)	1
	Кошлар	1
	“Уенчыклар иленә сәяхәт” (катнаш эшчәнлек)	1
19. Габдулла Тукай ижаты	Г. Тукайның “Кызыклы шәкерт” шигырен уку.	1
	“Курчакның туган көне...” (катнаш эшчәнлек)	1
	Г. Тукай “Безнең гаилә”; “Бала белән күбәләк”	1
	“Син нәрсә яратасың?” (катнаш эшчәнлек)	1
20. Чисталыкта-матурлык	Саулык-зур байлык	1
	“Кем нәрсә ярата?” (катнаш эшчәнлек)	1

21. Жиңу алып килде май	Сугыш ветераннары белән очрашу	1
	“Курчакның туган көне...” (катнаш эшчәнлек)	1
22. Кунак көтәбез	“Винни-пух кунакка бара”.	1
	“Без театр уйныйбыз” (катнаш эшчәнлек)	1
23. Хәрәкәттә-бәрәкәт	Минем яраткан спорт төре.	1
	“Биибез дә жырлыйбыз” (катнаш эшчәнлек)	1
24. Күңелле сабантуй	Сабан туена әзерлек	1
	“Бездә Сабантуй” (катнаш эшчәнлек)	1
		68

Туган телгә өйрәтү, сөйләм үстерү юнәлеше буенча тематик план
Мәктәпкә әзерлек төркеме

Проект темалары	Эшчәнлек төрләре	Эшчәнлек саны
1. Әйдәгез, танышабыз!	Әйдәгез, танышабыз	1
	Тәмле сүз – жан азыгы	1
	“Әйдәгез, танышабыз” (катнаш эшчәнлек)	1
2. Тату гаилә	Минем өем	1
	Тату гаилә	1
	“Мияу адашкан” (катнаш эшчәнлек)	1
3. Абдулла Алиш ижаты	А. Алиш ижаты белән танышу.	1
	А.Алиш “Сертотмас үрдәк” әкиятә	1
	«Бу кем?» (катнаш эшчәнлек)	1
4. Алтын көз	Алтын көз	1
	Көз бүләкләре	1
	“Аю баласы дөнья белән таныша” (катнаш эшчәнлек)	1

5. Көзгө байлык	Яшелчэлэр	1
	Яшелчэлэр	1
	“Бу нәрсә?” (катнаш эшчәнлек)	1
6. Көз күчтәнәчләр	Жиләк-жимешләр	1
	Көз күчтәнәчләр	1
	“Батыр Мияу белән куркак Куян” (катнаш эшчәнлек)	1
7. Икмәк – яшәү терәге	“Игенченең тырышлыгы кырларыннан күренә”	1
	Кунак чакырдык	1
	“Дусларны сыйлыйбыз” (катнаш эшчәнлек)	1
8. Ашамлыктар	Ашамлыктар	1
	Кунак көтәбез	1
	“Тату гаилә” (катнаш эшчәнлек)	1
9. Савыт-саба	Савыт-саба	1
	“Тәмле” кафесы ачабыз	1
	“Юмарт аю” (катнаш эшчәнлек)	1
10. Өй җиһазлары	Минем өем, өй җиһазлары	1
11. Милли киёмнәр	Әбиемнең серле сандыгы	1
	“Әйдәгез уйныйбыз” (катнаш эшчәнлек)	1
	Киём кешене бизи	1
12. Минем туган җирем	Татарстан буйлап сәяхәт	1
	“Кая барасың?” (катнаш эшчәнлек)	1
13. Башкалам - Казан	Башкалам - Казан	1
	“Туган илем – туган өем”	1
	“ Кафега барабыз” (катнаш эшчәнлек)	1
14. Кыргый хайваннар	Кыргый хайваннар	1
	Кыргый хайваннар	1

	“Бергэлэп уйныйбыз” (катнаш эшчэнлек)	1
15. Ишек алдында	Йорт кошлары	1
	Йорт хайваннары	1
	“Бергэлэп уйныйбыз” (катнаш эшчэнлек)	1
16. Кыш килде	Кыш килде	1
	Кыш	1
	“Спорт бэйрэме” (катнаш эшчэнлек)	1
17. Кышкы уеннар	Кышкы уеннар	1
	Яңа ел бэйрэме	1
	“Көчлелэр, кыюлар,житезлэр” (катнаш эшчэнлек)	1
18. Кыш. Кышкы уеннар	Кыш. Кышкы уеннар	1
	Кышкы уеннар	1
	“Казанда спорт бэйрэме” (катнаш эшчэнлек)	1
19. Кышлаучы кошлар	Кышлаучы кошлар	1
	Кошлар кафесы	1
	“Жәнлеклэр спорт бэйрэмендә” (катнаш эшчэнлек)	1
20. Киёмнәр	Киёмнәр	1
	Кышкы киёмнәр	1
	“Безнең дуслар” (катнаш эшчэнлек)	1
21. Муса Жәлил	Муса Жәлил	1
	“Акбай туган көнгә барырга эзерләнә ”	1
	“Цирк” (катнаш эшчэнлек)	1
22. И туган тел, и матур тел...	Бөтендөнья телләр көне	1
	И туган тел, и матур тел...	1
	“Шаян кошлар” (катнаш эшчэнлек)	1

23. Безнең шәһәр	Безнең шәһәр (Яр Чаллы)	1
	Безнең шәһәр (Казан)	1
	“Урманда зур концерт” (катнаш эшчәнлек)	1
24. Ямьле яз	Ямьле яз	1
	Ямьле яз	1
	“Акбай туган көнгә әзерләнгән” (катнаш эшчәнлек)	1
25. Әкияттә кунакта	Әкияттә кунакта	1
	“Теремкәй” әкиятен сәхнәләштерү	1
	“Туган көн” (катнаш эшчәнлек)	1
26. Күчмә кошлар	Күчмә кошлар	1
	“Хуш киләсең, Нәүрүз!”	1
	“ Урман китапханәсе” (катнаш эшчәнлек)	1
27. Белем иленә сәяхәт	Белем иленә сәяхәт	1
	Серле чәчәк	1
	“ Күңелле сәяхәт” (катнаш эшчәнлек)	1
28. Мәктәп	Без мәктәпкә барабыз	1
	“Без инде хәзер зурлар - мәктәпкә илтә юллар”	1
	“Теремкәй” (катнаш эшчәнлек)	1
29. Урман-безнең байлыгыбыз	Урманда	1
	Нәрсә ул “Кызыл китап?”	1
	“ Уйныйбыз” (катнаш эшчәнлек)	1
30. Габдулла Тукай	Г. Тукай әкиятләренә сәяхәт	1
	Без - Тукай оныклары	1
	Могҗизалар кыры (катнаш эшчәнлек)	1
31. Кабатлау	Әкияттә кунакта «Эш беткәч, уйнарга ярый»	1
	Могҗизалар кыры	1

	“Без инде хэзер зурлар- мөктөпкә илтә юллар” (катнаш эшчәнлек)	1
32. Белем иленә сәяхәт	Белем иленә сәяхәт	1
	Без уйнарга яратабыз	1
	Мөктөпкә барабыз (катнаш эшчәнлек)	1
33. Жинү бәйрәме	Алар безгә жинү бүлөк итте	1
	Жинү бәйрәме	1
	Мөктөпкә барабыз (катнаш эшчәнлек)	1
34. Хуш бакчам, исәнме мөктәп	«Хуш бакчам, исәнме мөктәп»	1
	Без уйнарга яратабыз	1
	“Без инде хэзер зурлар- мөктөпкә илтә юллар” (катнаш эшчәнлек)	1
35. Күңелле сабантуй	Сабантуена хэзерлек	1
	Бездә сабантуе	1
	“Без әкият яратабыз” (катнаш эшчәнлек)	1
		102сәгать

3.4 Норматив һәм норматив-методик документлар

1. Конвенция о правах ребенка. Принята резолюцией 44/25 Генеральной Ассамблеи от 20 ноября 1989 года.— ООН 1990.

2 .Федеральный закон от 29 декабря 2012 г. № 273-ФЗ (ред. от 31.12.2014, с изм. От 02.05.2015) «Об образовании в Российской Федерации» [Электронный ресурс] // Официальный интернет-портал правовой информации: — Режим доступа: pravo.gov.ru..

3. Федеральный закон 24 июля 1998 г. № 124-ФЗ «Об основных гарантиях прав ребенка в Российской Федерации».

4. Распоряжение Правительства Российской Федерации от 4 сентября 2014 г. № 1726-р о Концепции дополнительного образования детей.
5. Распоряжение Правительства Российской Федерации от 29 мая 2015 г. № 996-р о Стратегии развития воспитания до 2025 г.[Электронный ресурс].— Режим доступа:<http://government.ru/docs/18312/>.
6. Постановление Главного государственного санитарного врача Российской Федерации от 19 декабря 2013 г. № 68 «Об утверждении СанПиН 2.4.1.3147-13 «Санитарно-эпидемиологические требования к дошкольным группам, размещенным в жилых помещениях жилищного фонда».
7. Постановление Главного государственного санитарного врача Российской Федерации от 15 мая 2013 г. № 26 «Об утверждении СанПиН 2.4.1.3049-13 «Санитарно-эпидемиологические требования к устройству, содержанию и организации режима работы дошкольных образовательных организаций» // Российская газета. – 2013. – 19.07(№ 157).
8. Постановление Главного государственного санитарного врача Российской Федерации от 3 июня 2003 г. № 118 (ред. от 03.09.2010) «О введении в действие санитарно-эпидемиологических правил и нормативов СанПиН 2.2.2/2.4.1340-03» (вместе с «СанПиН 2.2.2/2.4.1340-03. 2.2.2. Гигиена труда, технологические процессы, сырье, материалы, оборудование, рабочий инструмент. 2.4. Гигиена детей и подростков. Гигиенические требования к персональным электронно-вычислительным машинам и организации работы. Санитарно-эпидемиологические правила и нормативы», утв. Главным государственным санитарным врачом Российской Федерации 30 мая 2003 г.) (Зарегистрировано в Минюсте России 10 июня 2003 г., регистрационный № 4673)
9. Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 17 октября 2013 г. № 1155 «Об утверждении федерального государственного образовательного стандарта дошкольного образования» (зарегистрирован Минюстом России 14 ноября 2013 г., регистрационный № 30384).
10. Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 6 октября 2009 г.

№ 373 (ред. от 29.12.2014) «Об утверждении и введении в действие федерального государственного образовательного стандарта начального общего образования» (зарегистрирован Минюстом России 22 декабря 2009 г., регистрационный № 15785).

11. Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 17 декабря 2010 г. № 1897 (ред. от 29.12.2014) «Об утверждении федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования» (зарегистрирован Минюстом России 1 февраля 2011 г., регистрационный № 19644).

12. Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 17 мая 2012 г. № 413 (ред. от 29.12.2014) «Об утверждении федерального государственного образовательного стандарта среднего общего образования» (зарегистрирован Минюстом России 7 июня 2012 г., регистрационный № 24480).

13. Приказ Минздравсоцразвития России от 26 августа 2010 г. № 761н (ред. от 31.05.2011) «Об утверждении Единого квалификационного справочника должностей руководителей, специалистов и служащих, раздел «Квалификационные характеристики должностей работников образования» (Зарегистрирован в Минюсте России 6 октября 2010 г. № 18638)

14. Письмо Минобрнауки России «Комментарии к ФГОС ДО» от 28 февраля 2014 г. № 08-249 // Вестник образования. – 2014. – Апрель. – № 7.

15. Письмо Минобрнауки России от 31 июля 2014 г. № 08-1002 «О направлении методических рекомендаций» (Методические рекомендации по реализации полномочий субъектов Российской Федерации по финансовому обеспечению реализации прав граждан на получение общедоступного и бесплатного дошкольного образования).

3.6 Кулланылган әдәбият:

Борһанова Р. А., Юсупов Ф. Ф. Балалар бакчасында татар теле өйрәтү программасы. Татарстан Республикасы Мәгариф министрлыгы тарафыннан расланган. – Казан: РИЦ «Школа», 2004.

Иванова Л. Ф. Программа обучения английскому языку в дошкольном образовательном учреждении Республики Татарстан “FirstStepsinEnglish”. – Казань, 2011.

Л. С. Выготский, П. Я. Гальперин, В. В. Давыдов, Е. А. Пассов “Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению”. - Москва, 1989.

- З.М.Зарипова, Р.Г.Кыйдрәчева Л.Ә.Шәрипова. Рус балаларына татар теле өйрәтү программасы. Казан , 2011
- З.М.Зарипова, А.И.Камалова, И.И.Хәмитова “Туган телем – бөек анам теле.” Яр Чаллы , 2004
- Дидактические игры и занятия с детьми младшеговозраста.С.Л.Новоселова.М.Просвещение ; 2001
- М.А. Васильева, В.В. Гербова, Т.С. Комарова “Балалар бакчасында тәрбия һәм белем бирү программасы” Казан, “Мәгариф” нәшрияты. Москва, “Мозаика-Синтез”, 2006 ел.
- Р.К.Шаехова “Төбәкнең мәктәпкәчә белем бирү программасы” Казан, 2012 ел.